

/Mircea ,fișierul trebuie rupt în două

I.Sinteze, Memorii Documente (1918-1928) De la titlul 1-23

II.Partidul Poporului.Politică curentă, 1928-1932 (24 în jos ...)

Eu am introdus acum Goga (poz.9.b)Restul le pui la punct tu

PARTIDUL POPORULUI –AVERESCU.

I.Sinteze , Memorii, Documente

PARTIDUL POPORULUI –AVERESCU.....	1
I.Sinteze , Memorii, Documente.....	1
1.M.I.Costian , " Regele Carol II si partidele politice",1933.....	5
▫ Guvern Iorga-Argetoianu.....	5
▫ Formarea P.N.Agrar-Goga.....	5
2)T. Cudablu,"Scaderile morale ale Partidelor politice de astazi",1935.....	5
▫ PARTIDUL POPORULUI.....	6
3) Dim .Drăghicescu,"Evoluția ideilor liberale " și "Apel " către... 1921.....	6
▫ Partidul averescan.....	6
4) Dim.Drăghicescu,"Partide politice și Clase sociale",1922.....	6
▫Partidul Poporului.....	6
▫ Popularitatea Averescu	7
5) Cezar Papacostea,"Ștefan Zeletin.Viața și opera .",1935.....	7
▫ Șt.Zeletin -PP.....	7
/Neoliberalismul.....	7
6)Șt.Zeletin,"Neoliberalismul",1926.....	8
/Comparație PP -PNL.....	8
7) P.P.Negulescu, "Partidele politice",[1923],1926.....	8
▫Partidul Poporului.....	8
▫ Guvernare PP-Averescu (26 mart'20).....	9
▫ Congresul I ,mai'20.....	9
▫ PP - PNL.....	9
8) Alex.Papacostea,"România politică " , 1925.....	10
/ Prefața ,Șt.Zeletin ,.....	10
- Alex.Papacostea.....	10
9a.) Cezar Papacostea, "Între doctrinele și practicile partidelor politice",1926.....	10
▫ PP- "extrema dreapta".....	10
9.b.)Octavian Goga ,Naționalism dezrobitor.Permanența ideii naționale,.....	11
▫Informații bibliografice.....	11
▫C.Schifirneț:Studiu introductiv.....	11
A.)1923.Diskurs de recepție în Academia Română:Coșbuc.....	12
-Generație privilegiată.....	12
-Românismul patriarhal ardelenesc.....	12
-Cărturarul ardelean.....	12
-Gheorghe Coșbuc.....	12
B.)1923.Conferință la Universitatea din Cluj.....	12
-Alma Mater de la Budapesta.....	12
-Ideea națională.....	13
-București:lozinca unirii.....	13
-Războiul Întregirii.....	13
-Dezagregare,oboseală,sleire,ezitare,retorică stearpă.....	13
-Invazia străinilor[evreilor].....	13
-Presa îmbolnăvită de miasme parazitare.....	14
...Iacob Rozenthal / <i>Adevărul</i> / <i>Dimineața</i> /.....	14
-Generația '22: ideea națională în marș.....	14
C.)1927.Pânze de păianjeni.....	15
/Eminescu:doctrina naționalismului organic.....	15
-Idolul a două generații.....	15
-Detractorii lui Eminescu.....	15
...Dobrogeanu Gherea.....	15

...Panait Istrati.....	16
D)1927.Mustul care fierbe.....	16
/Basarabia.....	17
/Transilvania.....	17
-Procrearea României.....	17
-Pericolele disoluției morale.....	17
-Punte de trecere între trecut și viitor.....	18
E)1927.Granițele.....	18
/Granițele istorice lăuntrice.....	18
-Clasa diriguitoare :psihologie de mozaic.....	18
-Masele:mentalitate simplistă.....	19
-"Patul lui Procust"-la conducătorii politici.....	19
F)1927.Povestea lui Ilie Muromets [Basarabia].....	19
/1918.Basarabia.Martor al renașterii politice.....	19
-Dărâmare stăpânirii rusești.....	19
-Revenirea greoaie la matca românească.....	19
-Psihologia noii clase politice barsarabene.....	20
...Ilie Muromets.....	20
-Muromets trăește !.....	20
G.)1927.Fierbe în Țară.....	21
/Mișcări "fasciste –antisemite !?.....	21
/Alarma ziarelor "antifasciste".....	21
/Fascism în Ardeal ?.....	21
/Reacție a ideii naționale, da.....	21
-Puncte de înrudire cu mișcărilor similare , da.....	21
-Antisemitismul studenților din Cluj.....	22
-Psihologia schimbată a ardelenilor.....	22
/Evreimea din Ardeal.....	22
-Corp separat în statul român.....	22
-Maghiarofilă.....	22
/Ardealul- loc de invazie evreească.....	23
-Acapararea industriei și comerțului. ".....	23
H)1927.Supremul sprijin:Armata.....	23
/Averescu –dictatură militară ?!.....	23
* Antimilitarismul ,antipacifismul duplicitar.....	23
-Anihilarea curentelor subversive bolșevice.....	23
I.)1922 Regionalismul ardelean.....	24
/Partidul Național din Transilvania.....	24
-Antagonism pătimaș față de vechiul Regat.....	24
...Maniu –Vaida , doctrină regionalistă ?.....	24
-Perpetuarea geografiei de ieri ?!.....	24
-Regionalismul=doctrina neamurilor centrifugale.....	25
-Neputința de a se atașa României	25
-Regionalismul=non possumus.....	25
/1918.Simțiri paralele :țărării / burghezia.....	25
-Psihologia mixturii intelectuale.....	25
-PN R=Corpus Separatum.....	25
/Regionalismul – fenomen universal.....	26
J)1922.Criza Partidului Național din Ardeal.....	26
/În 3 ani, tratative cu 4 partide.....	26
/Eclectismul doctrinar al PNR.....	26
K)1922.Scăderea de prestigiu a Ardealului.....	26
/ 1919.Iuliu Maniu între legendă și mistificare.....	27
/1921.Opoziția "înăcrită".....	27
/1921-'23 Pertractări cu partidele.....	27
/Boicotarea încoronării –eclipsă totală a bunului simț politic.....	27
L)1923 .Încă o dată Alba Iulia.....	27
/1918.Rezoluția de la Alba Iulia.....	28
-Pct.III-port-drapel al minorităților !.....	28
...Rudolf Brandsch.....	28
M)1923. Partidele politice din Ardeal.....	28

/Paraziții călimarei	28
/Pace și blândețe la Băsești.....	29
/1923.Mentalități politice ardelenesti.....	29
/Sistemul de partide în Ardeal.....	29
-Partidul Național Vaida-Maniu.....	30
N)1924.Conștiința de partid în Ardeal.....	30
/Basmul solidarității.....	30
O) 1930.A cui e vina ? (I).....	30
/PNȚ = regimul Maniu.....	30
...Cetățeanul mișcat de idealul național.....	30
...Ahtiatul de Occident.....	31
...Epavele vechilor partide.....	31
...Tineri ariviști.....	31
...Pleava subversivă.....	31
P) 1930.A cui e vina?(II).....	31
/Partidul Liberal.....	31
-PȚ= emanație a miopiei liberale.....	32
-Burghezie inventată ad hoc.....	32
-Țărănimea – victimă perpetuă.....	32
-Blocarea Ligii Poporului pentru evoluție lentă.....	32
-Paradoxul relației PL-Ardeal.....	32
R)1931.Ideea unirii.....	33
/Fazele ideii.....	33
...barda lui Mihai.....	33
...înțelepții neamului.....	33
...istoriografii ardeleni ,școala latinistă.....	33
...școala românească.....	33
...Tudor Vladimirescu.....	34
...Parisul , continentul.....	34
...ideologii de la '48.....	34
...internaționalizarea ideii unirii.....	34
...unioniștii.....	34
/1859.Alexandru Cuza.....	34
...Dinastia străină.....	34
/ Domnia lui Carol I.....	34
...Eminescu.....	35
...Soarele de la București răsare.....	35
/Domnia lui Ferdinand I.....	35
S)Mai 1927.Sărbătoare pe Câmpia Libertății, Blaj.....	35
☞Blaj-loc de pelerinaj.....	35
/Pleiada pașoptistă.....	35
/Învățămintele și consecințe.....	35
10)C.Gr.Zotta,N.Tulceanu,"Partidele politice din România și programele lor",.....	36
☞Partidul Poporului.....	36
/Liga Poporului, Iași, 1918.....	36
11)Al.Averescu,"Constituirea Ligii Poporului", 3 apr.1918.....	37
12) Al.Averescu,Manifestul Ligii Poporului ,23 dec.1918.....	37
13)C Argetoianu,"Memorii.Pentru cei de mâine,amintiri din vremea celor de ieri,".....	37
14)Iorga," România contemporană dela 1904 la 1930.....	40
CELE DOUĂ LUMI DIN NOU FAȚĂ-N FAȚĂ.....	40
☞Guvernul Averrescu.....	40
15) N.Iorga, DOI ANI DE RESTAURAȚIE.....	41
16) Armand Călinescu, "Însemnări politice",1916-1939,.....	42
17) Nichifor Crainic, "Zile albe,zile negre",.....	42
☞ Crainic în guvernul Averescu.....	42
18) A.P.Samson, "Memoriile unui gazetar",1927-1937,.....	42
☞ Căderea gov.Averescu.....	42
☞ Demisia lui Garaoflid.....	43
19)Mihail Manoilescu , Neoliberalism , 1923.....	43
/Neoliberalismul în România (V).....	43
/Activitatea P.P.la guvernare.....	43

/Liberalism+intervenționism.....	43
20.) "Programul Partidului Poporului " ,.....	44
▣ Regimul constituțional	44
▣ Reforma administrativă.....	44
▣ Reforma financiară.....	44
▣ Politica economică.....	44
▣Agricultura	45
▣ Problema muncitorească.....	45
▣ Sănătatea.....	45
▣ Învățămînt	45
▣ Cultele și artele.....	46
▣Comunicațiile.....	46
▣ Lucrările publice	46
▣ Unificarea legislativă.....	46
▣Minoritățile.....	46
▣Politica externă	46
21) .Statutele Partidului Poporului (1928 ?).....	47
22) Ion Răducanu, Socialismul de stat, 4 mart.1923,.....	47
▣ Socialismul de catedră.....	48
#Extrema dreapta.....	48
#Intervenționismul.....	48
23) .Nae Ionescu , Sindicalismul , 1923,.....	48
/Liga poporului.....	48

Fuziuni și dizidențe:Argetoianu/ Goldiș / Petrovici / Manoilescu / Gigurtu / Goga /

Autorii in ordinea introducerii pe calculator :

1. M.I.Costian, " **Regele Carol II si partidele politice**",1933

// 1932. **Partidul Național Agrar-Goga** //

Teodor Cudalbu ,"Scaderile morale ale Partidelor politice de astazi", 1935

// greșelile politice ale lui Averescu //

Dim.Drăghicescu, "**Evoluția ideilor liberale** " și "**Apel** " 1921

// '20- '21.Curentul averescan // Averescu-Argetoianu // **PP**= anomalie politică //

Dim.Drăghicescu, "**Partidele politice și clasele sociale**" 1922

//P.P. și cadrele lui // Profile moral-politice :

mitul Averescu - Petrovici - Negulescu -Tăslăuanu - Goga - Argetoianu

5. **Cezar Papacostea** , "**Ștefan Zeletin.Viața și opera**" 1935

// **Zeletin** în PP: speranța aplicării doctrinei neolibérale //

6.**Șt.Zeletin**, "**Neoliberalismul** "1926

// PP = partid neo-liberal //

7. **P.P.Negulescu**, "**Partidele politice** ", [1923],1926

// '17-'20.Curentul averescan // PP- la guvernare // Deosebiri între PP și PNL //

8.**Alex.Papacostea** , "**România politică** ".**Doctrină .Idei .Figuri** 1925

//date bigrafico-politice-fam Papacostea //

9a.**Cezar Papacostea**, "**Între doctrinele și practicile partidelor politice**",1926

// 1926-PP= extrema dreapta // Program // Principii /

9.b.**Octavian Goga** , "**Naționalism dezrobitor**", Editura Albatros, 1998

10.**C.Gr.Zotta,N.Tulceanu**, ▣ **Partidul Poporului** , 1934

// 1934. PP - program, lideri//

// '20-'22; '26-'27 .Guvernări averescane //

// '1918.Program Liga Poporului //

// 1920.Guvernarea Averescu //

11. **Liga Poporului**, apr.1918

// **Programul** de reforme : reforma constituțională / reforma agrară /

ref.administrativă / emanciparea politică a femeilor //

12.**Liga Poporului**,dec.1918

// **Program** : Viața constituțională / răspunderile de război / ref.agrară //

13. **C.Argetoianu**,**Memorii**, '24-'30

// 1924. **Argetoianu**- părăsirea PP / intrarea în PN- cu Maniu,Iorga //

// 1925 / '26 "**Chestiunea Carol** " // ura Averescu-Carol //

// mart.'26 .Aducerea la guv. a lui Averescu // ura lui **Argetoianu** //

- // apr.'27 . Căderea gov.Averescu -"cărămida " /
 // răzbunarea lui **Argetoianu** -în Guv. Brătianu //
14. **N.Iorga,Supt trei regi**,1932.
 // 1920.Guv.Averescu // misiunea : scăparea de anarhie //
15. **N.Iorga,Doi ani de restaurație**, '32
 // 1932. Desprinderea lui **Goga** : PNA //
16. **Armd.Călinescu,Însemnări**, '16-'39
 // 1926.Guvern Averescu // desprinderea grupului **Goldiș** din PN.//
 // 1927. Căderea gov.Averescu // grup averescan în PNȚ :
Petrovici, Manoilescu, Rădulescu-Motru ș.a. //
17. **N.Crainic,Ziele albe,zile negre**, '26-'45
 // 1926.Guv.Averescu // **Crainic** în guvern (adus de Goldiș și Petrovici)
- 18.**A.P.Samson,Amintiri**, '27-'37
 // 1927 .Căderea gov.Averescu //
 // 1928. Demisia lui **Garoflid** din PP(a vrut fuziune cu PNȚ !) //

Documente programatice.

- 19.M.Manoilescu**, Neoliberalism, (1923)
20.Programul P.P. (în sau după 1928 ?)
21.Statutele P.P (1928?)
22.I.Răducanu (P.Ț) despre P.P. (1923)
23.Nae Ionescu despre PP (1923)

1.M.I.Costian , " Regele Carol II si partidele politice",1933

[L.D. Vezi la fisier Carol II poziția lui **Averescu**, similară cu a PNL,la înlaturarea de la succesiune a lui Carol II (1925/'26),la Restauratie (iun.'30),ceea ce va duce la nemulțumirea si plecarea lui Goga]

Costian / apr.'31

▣ Guvern Iorga-Argetoianu.

-La tratativele incepute de Titulescu în apr.'31, pentru guvern de concentrare, Averescu refuză să participe,dar dă mână liberă lui Goga. (pag.75-82)
 Costian /

▣ Formarea P.N.Agrar-Goga

/ De câțiva ani existau neînțelegeri serioase între **Averescu si "adjutantul" său Goga** și se zvonise de multe ori că Goga va părăsi P.P., urmat de partizanii săi.
 Dar veneau împăcări si noi declarații de dragoste care încercau să astupe ruptura.
 / În urma constituirii **Guv.Iorga**, toate **partidele au protestat** că sunt neglijate, dar **cel mai violent a fost generalul Averescu**, pornind o campanie chiar contra Suveranului, scriind o serie de articole în care declara "neconstituțional" procedeul.
 "Limbajul acestor articole era uneori de o violență nepermisă unui șef de partid, care are pretenția de a guverna si făcea imposibilă o eventuală colaborare între el si Suveran.

/ **Goga** încercase sa tempereze zelul războinic al șefului său,[...]dar în zădar."

Goga a inceput o serie de **consfătuiri cu prietenii săi**, si văzînd că are numeroși partizani, **a pornit contra șefului** , declarînd că **nu se solidarizează** cu acțiunea lui, convocînd Congres pentru a decide.

-**Convocarea congresului** s-a făcut **contra voinței generalului** ,care a declarat **congresul ilegal**. "**Congresul** însă n-a ținut seama de anatema șefului , pe care l-a considerat demisionat, și a ales ca **presedinte pe d.Octavian Goga**." (pag.75-82) **Goga a botezat** noul partid cu denumirea de **Part.Național Agrar**.

/ La mișcarea sa **s-au raliat și alți nemulțumiți** din alte partide, așa că Goga aspiră să facă din **P.N.A.un partid de guvernământ**.

Costian / '31

2)T. Cudablu, "Scaderile morale ale Partidelor politice de astazi",1935

[L.D.Atentie!Cudablu este goghist. Cudablu explica de ce P.P a fost parasit ,succesiv, de diverse grupuri in 1927,in 1930. Greselile lui Averescu. Sustine ca Regele nu a fost vinovat de asta.]

Vezi pe larg la Fisierle :Sist.de partide/ Etica/Carol II /

▣ PARTIDUL POPORULUI

-A fost "**singurul**" partid care a avut o largă **înțelegere a intereselor naționale**.
"Daca" Mareșalul Averescu "ar fi avut mîna fericită ,numarînd in jurul său personalități politice de o perfectă onorabilitate cum și de lealitate fata de d-sa ,
acest partid ar fi fost un partid de guvernămînt cu o imensă superioritate față de celelalte partide [...]

-Greșelile din guvernarea 1920/'21 au devalorizat partidul. (pag. 28-29)
 Cudalbu / '35

3) Dim .Drăghicescu,"Evoluția ideilor liberale " și "Apel " către...1921

*Apel către tinerii intelectuali (pag Vi+VII)

-**Partidul averescan**,condus de **Averescu și Argetoianu** nu are viitor.

[L.D.Atenție! Vezi extraordinarul portret politico-moral făcut lui **Argetoianu**]

(Fișier Sist. de Part. sau Cartea)

▣ Partidul averescan

/ "**Curentul general de nemulțumire** și de revoltă împotriva suferințelor deslănțuite de război și **atribuite guvernării liberale**,reacțiunea împotriva speculei,nedreptăților și abuzurilor ce se nasc din inegalități sociale și economice , izvorîte din sistemul burghez și din cauza războiului ,precum și **nerăbdarea țaranilor** de a se vedea cît mai curînd stăpîni pe pămîntul dat lor de legiurile liberale - toate acestea **s-au cristalizat într-un sentiment colectiv** ,foarte puternic, **ca un roi de albine** pe un pom înflorit , **pe personalitatea militară prestigioasă a d-lui general Averescu**.
 [...]acest sentiment public a făcut din **Averescu fetișul momentului** ,transformîndu-l în **șef de partid."**

- Această "**bizară anomalie**" s-a înjghebat f.repede,din **transfugii și nemulțumiții tuturor partidelor, din boieri și reacționari**.

O "fata morgana " care a îmbătat pe țărani ca și cu spirt, și după amețeala trecătoare ...a urmat aceeași **amară și deșartă desamăgire** . (pag.12-13)

Drăghicescu / '21

4) Dim.Drăghicescu,"Partide politice și Clase sociale",1922

[L.D. Vezi context și previziuni despre P.P. și liderii lui :**Averescu,Argetoianu, /Duliu Zamfirescu și O.Tăslăuanu /I.Petrovici și P.P.Negulescu/ O..Goga...**

la fișier **Sistem de partide**

Atenție la judecata pătimașă pe care o face "averescanilor ",în general , și colegului P.P.Negulescu ,în special !]

Drăghicescu / '22

▣Partidul Poporului

(pag.62-65)

/Partid compus din "**hîrburi și cioburi " ale P.C., "transfugi" din PNL,** "ariviști " nerăbdători...atrași de faima ui Averescu...

/ Centrul de **atracție : Averescu**.

Puterea lui de **coeziune** : impulsivitatea și brutalitatea lui **Argetoianu**

Moralitate și patriotism : Duliu Zamfirescu și O.Tăslăuanu...

Talentul și doctrina : I.Petrovici și P.P.Negulescu

Demonul nerăbdării : Octavian Goga....

/Despre doctrinarii Petrovici, Negulescu :

"Ambii sunt,ca persoane și chiar ca talent,ecouri și contrafaceri caricaturale ale răposatului Maiorescu.

Petrovici este o imitație artistică ,care mai aduce cu sine puțină personalitate .

Negulescu ,de notorietate publică,este o contrafacere caricaturală servilă,mecanică, trivială.

Petrovici are scipiri de talent și,fiind profesor de filozofie,mai are și ceva reminiscențe de idei;

celălalt este ,ca gândire și talent **neantul sunător**,
învăluit în formule goale.

Petrovici a ajuns ministru în guvernul Averescu în urma unui **repetat turneu politic prin toate formațiile politice posibile și imposibile ,prezente și viitoare.**

În toate a **fost și a plecat de câte două trei ori**,dacă nu și cu trupul dar măcar cu năzuința [...]
celălalt a ajuns **ministru pe baza sacrificiilor materiale** făcute ,pe care i le-a înlesnit combinații binechibzuite de familie .[...]

tot în partidul Poporului **a răătăcit** ,spre nefericirea lui,și **poetul Goga**, condus de **demonul nerăbdării**".(pag.62-65)

Drăghicescu/'22

▣ **Popularitatea Averescu .**

/Popularitatea acestui partid a fost la început **fantastic de mare**. Avea adeziunea aproape unanimă a țărănimii,care idolatriza pe generalul Averescu sub privirile sceptice ale orășenilor.

/A fost de ajuns să vină la guvern,ca să piardă această popularitate.

"Azi generalul este ,la sate ,urît de aproape toți care îl idolatrizau "

"În ce privește **massele proletare** ,cu care,sub inspirația închipuitului său doctrinar,P.P.Negulescu,conspira și complota împotriva Coroanei ,acestora ,după persecuțiile îndurate[1920/21] de ele,**le este odios."**

"Cu un **Stat major** de o valoare morală atât de scăzută ,cu **o organizație** care se prăbușește,cu un **șef care este incostiența și inconștiența personificată**, ce valoare politică și ce viitor mai poate avea acest partid ?
[...]**se va prăbuși îndată ce va cădea dela putere."**

/Se va mai putea reface ? Poate că da,**depinde de Trancu-Iași și Argetoianu.**

Comploturile unuia [Argetoianu?] împotriva Coroanei,vor mai face valuri ,poate, și în viitor,pînă se va găsi cineva cu autoritate sa-l azvîrle , unde l-a azvîrlit el pe Ilie Moscovici.

/Cu agonia P.P. se termină ultimele convulsii ale revanșei ,
ce au voit s-o ia prin demagogie ,

"epigonii latifundiarilor de la '64." (pag.64)

Drăghicescu / '22

5) Cezar Papacostea,"Ștefan Zeletin.Viața și opera .",1935

▣ **Șt.Zeletin -PP.**

/ S-a înscris în P.P-Averescu,rugîndu-l pe **Papacostea să-i fie"naș"**

Acesta a ezitat ...considerîndu-l (după cărți) liberal. **Zeletin s-a înscris.**

"Din nefericire,fostul comandant al războaelor noastre ,[...]de câte ori a guvernat , a fost stingherit în acțiune de atotputernicia lui I.I.C.Brătianu

,care complexa așa de excesiv blînda slăbiciune a Regelui Ferdinand.

Și astfel,**Guvernele Generalului n-au lăsat în politica țării urmele pe care era în drept să le aștepte "**

/Neoliberalismul

În scrierea **Neoliberalismul** Zeletin schițează menirea unui **partid neo-liberal** .

Dacă a preferat să militeze în P.P.,pricina este ,pe de o parte ,
căldura cu care Averescu privea pe intelectuali ,pe de altă parte ,

gîndul personal al lui Zeletin de a realiza prin PP ,

"un program al lui ,meditat și studiat ,pe care l-a și supus apoi spre aprobarea șefului

"Acest program conține multe din ideile din "Neoliberal"

/Zeletin urmărea cu tot mai mult dezgust și cu adevărată durere mișcările în zig-zag și lipsa de demnitate a PNL după moartea lui Vintilă Brătianu. (pag.14 și următ.)

(cazul pierderii majorității liberale în Consiliul de administr. al BNR)
Cezar Papacostea :Zeletin / '35

6)Șt.Zeletin,"Neoliberalismul",1926

[Atenție L.D.Vezi fișier **Neoliberalism, Etică, Intelectuali, Cultură**
Zeletin supune unei critici plină de iubire , mai mult "amare " decât distrugătoare,
istoria și doctrina PNL.Despre PP puține referiri explicite.
Îl consideră de tip liberal ,prin guvernare și program.]

/Comparație PP -PNL

* Notă de subsol Șt.Z. : Stabilirea deosebirilor dintre PNL și **PP** ,
care este de asemeni un **partid liberal,în sensul neoliberal**,
rămîne să facă obiectul unui studiu aparte. (pag.100)

7) P.P.Negulescu, "Partidele politice",[1923],1926

[L.D.Vezi fișier **Sistem de partid,și fișierele problematice**,
pentru că opiniile lui le integrează ,deseori, vederilor P.P.-Averescu ,
al cărui membru marcant era,fiind și ministru înv.în guvernul Averescu.]
Negulescu / '23

/Explică splendid , Pactul dela Ciucea (1923) cu P.N.Maghiar.
ca un gînd al lui Goga,ca o inițiativă a PP,în opoziție cu PNR (p.102-104)
Negulescu/' retro' 17, ' 18 , '20

▣Partidul Poporului.

Cap.VIII.Forme nouă ale problemelor vechi. (p.232-)

După ce prezintă pe larg cazul mișcării,apoi al Partidului fascist italian,
ca o reacție la amenințarea anarhiei bolșevice,trece la prezentarea ...
cazului **Partidului Poporului**: necesitatea de a apăra **echilibrul claselor sociale** ,
în contra **amenințării tiraniei de jos**.

/Ca și în Italia,războiul a produs și la noi mari nemulțumiri.La noi ele au izbucnit de la
început,cînd s-a constatat **reaua lui pregătire și conducerea deplorabilă**.

S-au adăugat **abuzurile** de tot felul.

O adîncă **revoltă** clocotea în sufletul masselor...

Pacea dela București,amenința să lase țara micșorată,
neîncrederea în partidele vechi ,

vîntul de **anarhie bolșevică** ce venea dela răsărit...au determinat

cîțiva oameni clarvăzători să înființeze **un nou partid democratic.** * (p.234)

* **Notă** .La 29 dec.1920, în parlament,PPNegulescu (ministr.în v.)
explicase similar **nașterea PP** , anunțată într-un **Apel**,
încă din timpul războiului,în **1917**.

La 24 apr,'23 (la aniversarea a 5 ani dela crearea partidului) ,
președ.Averescu dădea aceeași explicație:
neîncrederea în partidele vechi,privirile îndreptate spre el.
("Îndreptarea",26 apr'23) -----

Negulescu/'23

/ La noi nu exista acest **"echilibru al masei naționale"**, din cauza **atotputerniciei**
celor 2 partide care se succedau la putere și guvernau discreționar.

(recurs istoric dela 1866...de "pretins regim constituțional")

/Dela despotismul luiCuza,la despotismul lui I.C.Brătianu,

confundarea intereselor Statului cu cel al partidului,

a produs **efectele deplorabile** care au apăsât țara în anii neutralității și

ai războiului,în timpul guvernării liberale (1914-1918),

care au dus la **dezastrul din 1916**. (p.238-239)

/ **Liga Poporului (ulterior P.P.)** și-a propus să ridice **păturile de jos**,material și moral,
să fie a țărănimii,dar nu ca partid de clasă ,ci,rezistînd îndemnurilor anarhice,

cu nădejdea într-un **om de ordine,ca generalul Averescu.**

În nov.**1919** ,la recomandarea sa ,56% din alegători s-au abținut de la vot, în martie **1920**,deși ar fi dorit să mai stea în opoziție, **a venit la putere.**

Situația din țară era **mai gravă ca în Italia**,avînd în vedere vecinătatea imediată a **Rusiei bolșevice** :

-grevele se țineau lanț,**steagurile roșii filfiau**...autoritățile (**gub.Vaida**) dădeau semne de slăbiciune,(p.239-240)

/ P.P.Negulescu ,explicase această atmosferă (Ad.deput.,30 dec.'20),

în care **se ajunsese ca, la tribuna Senatului , președintele** să vorbească de "**lumina vine dela răsărit**" ;

în **Cameră** ,unii **deputați** dădeau semne de nesocotire a ordinii constituționale; **țărăniștii** voiau desființarea jandarmeriei ;

în unele comune se formaseră un fel de "**soviete**"

(**la Scornicești**,la îndemnul înv.și a preotului,un comitet de 25 țărani,)etc.etc.

Negulescu /

▣ **Guvernare PP-Averescu (26 mart'20)**

a pus pe primul plan "grija ordinii publice și necesitatea echilibrului social."

/ **Generalul Averescu** declara:"**Guvernul** va face tot ce-i va sta în putință pentru ca

să consolideze aspirațiile trezite de sguduirile războiului,

cu **menținerea ordinii** ,în **actuala noastră alcătuire socială și politică.**

[...]Ele vor merge însă **numai pînă la atingerea unei stări de echilibru social** [...]

La orice nesocotință bruatală,însă,de a zdruncina această ordine,se va pune cu cea mai mare energie o stavilă neșovăitoare,izvorită din sentimentul datoriei."(p.240-241)

PPNegulescu / 'retro'20

▣ **Congresul I ,mai'20**

/Noul partid a accentuat cu tărie **p.d.v.unitar**, în sensul că reprezintă

toate straturile națiunii și toate regiunile țării.

Este primul partid care **și-a extins organizațiile în noile provincii,**

la nivelul **României Întregite** ,pentru a contracara **acțiunile particulariste,**

de clasă și regionale , ale **P.Socialist și PNR -din Ardeal.**

Averescu la congres:"Partidele pe regiuni și partidele de clasă sunt partide fără simț patriotic [...]"

/Guv.și PP,s-a străduit să realizeze acel **echilibru al masei naționale**

-împroprietărirea țărănilor

-proiectul unui credit agricol

-ridicarea culturală a țărănilor ("Casa Culturii Poporului")

-dreptul la asociere al muncitorilor ,retezindu-i ascuțișul politic

-ușurarea traiului claselor de jos

fără a deveni reprezentantul exclusiv al lor, ci din dorința de a servi

interesele generale ale poporului românesc. (p.244-245)

Negulescu/'23

▣ **PP - PNL**

/Deosebirile dintre PP și PNL

(vezi.fișier **Neoliberalism**)

Prin aceste idei și tendințe,**PP se apropia de "neo-liberalismul" englez,**

[face trimitere la M.Manoilescu care a impus științific analogia]

dela 1906 ,cînd Lloyd George s-a hotărît ca **Partidul liberal** să facă

o politică socială activă , cu **intervenționism de stat,**

care să corecteze,în sensul **socialismului de stat** ,

neajunsurile determinate de politica sa tradițională,de neintervenție

/ **Alăturarea ,în același capitol,cu P.fascist din Italia,se datorează doar împrejurărilor care le-au dat naștere,și le-au diferențiat de celelalte partide.**

Între ele,**există substanțiale deosebiri:**

fascismul italian nu s-a bizuit pe spiritul democraic al adversarilor,

ci pe forță.S-a organizat militărește,a cucerit puterea prin marșul

asupra Romei,nu prin victorie electorală,și a impus tuturor

respectul față de acest regim.

/ "Dimpotrivă,**partidul poporului** dela noi,propunîndu-și **organizarea unei democrații reale** într-o țară care nu o avusese niciodată,

n-a voit să meargă decît **pe căile strict constituționale.**" .(p.246-249)
PP.Negulescu / '23

8) Alex.Papacostea,"România politică " , 1925

Doctrină .Idei . .Figuri (,1907-1925,)1925

[Atenție L.D. .Nu cred că **Alex.Papacostea** era membru al P.P.

Înainte de război,militase în P.C.,fiind secretar al cercului de studii ,
și editînd vol.de discursuri Marghiloman.

După război,încearcă,fără succes,împreună cu Sim.Mehedinți,să creeze un
part.țărănesc.

Fratele său,**Cezar Papacostea**,este în P.P.

Șerban Papacostea (telefon) mi-a precizat că au mai fost 2 frați,**Victor** (istoric) și

Petre (tatăl lui Șerban), ultimul fiind **secretar personal al lui Averescu**,

pe care l-a însoțit pînă la moarte. Deci se poate spune că a fost o familie " averescană"]

/ **Prefața ,Șt.Zeletin** ,

Iași,26 oct.1932 (p.V-VI)

/**Fam.Papacostea** i-a pus la dispoziție materialul celui dispărut,**Alex.Papacostea**,
după ce au fost revizuite de fratele,**Cezar Papacostea**.

/Moartea timpurie a lui Alexandru a fixat scrisul său într-un destin ireversibil.

▣**Introducerea,Șt.Zeletin**.

- **Alex.Papacostea**

a fost mai mult un cugetător ,decît un om politic.A fost membru al .Conservator.,secretar
al cercului de studii.După război,a încercat să facă un P.Țărănesc(împreună cu
Mehedinți),fără succes.(vezi fișier P.Conservator)

* **Notă Alex.Papacostea** -----

Alex.Papacostea,n.în 1884,la Bitolia- Monastir(sudul Iugoslaviei),
fam. s-a stabilit în România în 1900.Studii la Viziru (Brăila) liceul la .Iași,
Univ.la București (fac,de drept).

Srijinit de **S.Mehedinți și Duiliu Zamfirescu**,studii la Berlin și Paris -
doctorat în științe politice,economice și financiare.

/Corespondență cu Titu Maiorescu,S.Mehedinți, Al.Marghiloman.

/ În 1912,Substituit de procuror ,apoi judecător,la Iași. Mobilizat în 1913.

După Pacea dela București,se stabilește în București.

/În 1924,catedra de drept constituțional comparat la Cernăuți.

/**Inițiatorul "Bibliotecii politice"** unde au apărut numeroase figuri politice..

/**Membru al P.Conservator** ,secretar al Cercului de studii al P.C.

Din 1922 ,publică revista "**România politică**".(tendință "țărănistă")

Moare la 41 de ani,la 3 dec.1925

/După război și expropriere ,a încercat,fără succes, cu Simeon Mehedinți,
să puie bazele unui part.țărănesc.

/A făcut solide cercetări de teoria istorică.-----

Fam.Papacostea /

9a.) Cezar Papacostea, "Între doctrinele și practicile partidelor politice",1926

(Discurs parlamentar la Mesaj,13-14dec.1926), (prof.univ.,deputat Dorohoi)

[la cuvîntul după **Manoilescu** (subsecretar de stat) și după discursul lui **Mihalache**,
care a negat că **PȚ este adeptul luptei de clasă**.

Declanșează o **polemică doctrinară**,pe problema luptei de clasă ,a țărănismului,ș.a.]

(vezi fișier **Sistem de partide Etică Țărănism PNT**)

Cezar Papacostea / '26

▣ **PP- "extrema dreapta"**

/ El, Papacostea , vorbește din partea "**extremei drepte**" ,așa definește **P.P.**Se ocupă pe larg ,în două ședințe,cu dispute și polemici deosebite,de **doctrina noului partid fuzionat,PNT**.,demonstrându-i caracterul hibrid doctrinar :**lupta de clasă** (țărăniști) și **regionalismul** (ardeleni).(p.1-95)

/Din examinarea punctelor slabe ale PNL,a rezultat ,pînă la un punct,partea de construcție a **PP, care este contemporan cu P.T.**

P.P.,avînd în frunte pe gral Averescu, a pornit "ca o mare **Ligă de restaurare cu caracter național și politic.** [...] cînd **suferințele de război** ajunseseră sub cea mai mare **deprimare.** **Generalul Averescu** ,om cunoscut și cu sufletul deschis în mijlocul tranșeelor,[...] a devenit deodată **un simbol** către care s-au îndreptat privirile și dorințele de mai bine ale întregului popor românec,și în special al populației rurale."

/**Două elemente** au concurat la alcătuirea acestui partid:

-**elementul de masă**,cu tendință de unificare politică

-puternica **personalitate a generalului.**

/Revendicările **programatice ale PP**,se pot clasa în 4 grupe:

-1)revendicări cu caracter național

-2) " " politico-administrative

-3) " " economico-sociale

-4) " " morale și culturale.

Papacostea /

1)Cel mai însemnat și elementar punct din progr.oricărui partid național .

Este vorba de **problema orașelor înstrăinate** ,întrucît "din **fiecare cetățean străin** din **orașele străine** ,care stau ca un lanț în jurul gîtului nostru,se poate naște ,dacă nu **un trădător**,dar **un dezertor** cu siguranță"

Astăzi a venit vremea care ne cere o **restitutio in integrum** , a venit timpul să luăm **ofensiva națională.** (vezi **fișier Minorități**)

2)Trebuie să pregătim poporul pentru ca să priceapă **rostul votului**,

.....funcționarii publici, pensionarii,... .(p.96-99)

Cezar Papacostea / ' 26

9.b.)Octavian Goga ,Naționalism dezrobitor.Permanența ideii naționale,

Editura Albatros,București,1998.

Studiu introductiv ,îngrijire ,note ,Constantin Schifirneț

■Informații bibliografice

[LD:martie 2006.Ascultând limba banală și trivială folosită acum la radio, t.v și presă, ,furată cel mai adesea de mesajul politic al generației interbelice,trec cu vederea frumusețea de limbj folosită de politicienii români.În acest caz de Goga.Parcurgându-i articolele, discursurile,am constatat ,printre altele, **bogăția limbajului politic** de epocă. Aș putea chiar să fac un "dicționar",nu de arhaisme sau regionalisme pitorești,ci de **cuvinte-idei dispărute** ,spre nenorocul și sărăcirea limbii române.Poate , cândva ...]

Selecții din volumele:**O seamă de cuvinte** (1908) ;**Însemnările unui trecător** (1911) ; **Strigăte în pustiu.**Cuvinte din Ardeal într-o țară neutrală(1915);**Mustul care fierbe** (1927) ;**Aceeași luptă** (1930) ,**Discursuri** (1942)

■C.Schifirneț:Studiu introductiv.

[LD.mart.2006.lau doar câteva opinii.Nu doresc interpretările altora.]

-A traversat **treptele ascensiunii sociale și politice** pînă la cea mai înaltă funcție în stat

-**Tribun și luptător** pentru cauza națională

-**Nu este autor doctrinar**, autor de teorii sociologice și politice ; gîndirea sa nu a lucrat cu concepte ,ci cu imagini și cuvinte 8 scrise și cuvinte)

-**Satul** este pentru el realitatea etnică primordială , el afirmă credința sa în "determinismul geografic"

-**Amplă activitate publicistică** , pe parcursul a 40 de ani, în reviste din întreg arealul românesc:*Tribuna, Luceafărul, Epoca, Viața Românească, Țara Noastră.*

-**Implicat** în momentele esențiale ale procesului de înfăptuire a unității naționale :

voluntar (soldat)în armată pe frontul din Dobrogea ;**readctor** la ziarul" România"al

marelui Cartier General (Iași) ;**membru în Consiliul Dirigent** (1919) ;**membru în**

guvern(Averescu);șef de partid , prim ministru .

-Profil biografic.:1.Scriitorul, factor al dezvoltării naționale 2.Matricea țărănească

3.Elitele.4.Intransigență morală și criticism .5.Ideea națională

A.)1923.Discurs de recepție în Academia Română:Coșbuc

-Generație privilegiată

"Sunt generații privilegiate în viața tuturor popoarelor ,cărora le este dar să primească roadele unor îndelungi acumulări de energii, și în a căror fericire fulgerătoare **se răsplătesc veacuri întregi de amărăciune** .**Noi suntem o asemea generație** , pe care destinul acestui neam a **dăruit-o cu mâinile amândouă**, făcând-o **să vadă împlinirea gândului urzit în suferințe de o mie de ani** ".(p. 202)

-Românismul patriarhal ardelenesc

" **Vrăjmășia stăpânilor străine** ,care-și pusese **ca țintă desființarea noastră**, ne-a supus unei **despuieri metodice** vremuri îndelungate .**Clasa conducătoare** ne-au absorbit-o elementele dominante .**Biserica** a tânjit în umbrăsub persecuții rușinoase , **școala** nu ne-a împărtășit cu binefacerile ei.Nu ne-a rămas decât **țăranul** ,rob al gliei secătuit de regimul <Aprobatelor și Compilatelor>sub principii Transilvaniei, această <misera plebs contribuens>,răslețită prin satele de munte și câmpie și devenită mai târziu **un rezervoriu de forțe risipite** când de dragul politicii din Burgul de la Viena ,când de năzuințele recente ale imperialismului unguresc

Într-o vreme când **cele două principate dunărene** ,cu tot cortegiul de mizerii ale vasalității turcești ,**aveau totuși o pătură conducătoare în stat și un impuls de civilizație proprie**,în **Ardeal,românismul** nu trăia decât în cadrul unei **vieți patriarhale**. [...] Din căsuțele lor , în a doua jumătate a secolului al 19-lea, după înlăturarea întocmirilor feudale ,**au început să se pornească** ,pe ici pe colo ,**copii** cu ochii limpezi tiviiți în lacrimi **duși să învețe carte** în orașele vecine.Cele **câteva licee românești** din Ardeal au devenit **focarele umile ale unui început de cultură** " (p. 204)

-Cărturarul ardelean

"**Cărturarul ardelean** cu frământările lui de aproape un veac,truda de a-și **menține moștenirea de acasă** ,paralel cu **preceptele civilizației** primite prin prismă străină , **lupta surdă** cu întreg aparatul puterii de stat ,**protestările neconținute** ale instinctelor seculare în plină revoltă, toate acestea constituie **un capitol din cele mai triste** din viața noastră.**Câți n-au rătăcit** pe acest calvar al luminii greșind drum, apariții inutile în economia unui neam și **câți nu-și plimbă astăzi** , sub ochii noștri,**plăgile sufletești ale trecutului bolnav...**"(p. 205-206)

-Gheorghe Coșbuc

"Din această țărâtime ardeleană a răsărit și cântecul ei .L-a împletit mai departe **Gheorghe Coșbuc** Amintrea lui aș vrea s-o evoc în cuvinte pioase sub cupola Academiei Române , unde mi-ați făcut onoarea de a răsplăti străduințele mele ,**chemându-mă la scaunul lui văduvit** ."[**urmează omagiul vibrant dedicat lui Coșbuc și operei sale**]

B.)1923.Conferință la Universitatea din Cluj

-Alma Mater de la Budapesta

...Peste 20 de ani de când fusese și el student la Budapesta ,unde s-a cheltuit inerețea înfrigurată a **generației sale de universitari ardeleni** .

Un tablou întunecat și mișcător : "tăcerea noastră dinaintea furtunii"

"În această perioadă, o concepție de stat nenorocită, purtând în ea germele morții, a făcut să ne zbatem sub zvrăcolirile ei cele din urmă, cele mai îndărătnice și mai violente .

[...] **E un aspect posomorât de ansamblu ,capitol de strangulare a unui popor**.

Pagina cea mai tristă însă care ne urmărește și azi ,ca o boalădeadolescență ,e **închisoarea intelectuală în care am trăit noi** , lupta surdă și desnădăjduită ce-am dat **pentru a ne crea un acord între sufletul moștenit și percepțiile civilizației care venea să ne înstrăineze** ...Alma Mater de la Budapesta ...Sub zidurile ei reci și sure ,patru ani de zile s-a plimbat revolta mea .[...] **Trei sute de studenți români smulși din umbra**

satelor ardelenesti , aruncați pradă molohului , acolo, în metropola dușmană. E o poveste umilă, amară,și plină de înțeles .[...] Un angrenaj savant, o vastă șurubărie era angajată la distrugerea noastră.Pedagogia opresorului avea la bază ideea de a ne face ienicerii culturii maghiare." (p. 230-231) .

-Ideea națională

"De atunci,**pipăindu-mi conștiința** , m-am întrebat de atâtea ori :**în ce religie ne-am închinat de ne-am putut păstra sufletele intacte** ,refractare la otrava dimprejur ? **Cum s-ar putea numi taina noastră** , miracolul acestei izolări ,instinctul sigur care ne-a smuls totdeauna din ghiarele valului ? Este domnilor, **ideea națională, credința fanatică a patrimoniului specific al neamului.** **Din doctrina veacului al 19-lea,**introdusă definitiv în toate fibrele continentului,**noi ne-am ales cu această moștenire ."**(p. 233)
"Ideea națională e luntrea cu care plutim noi și din care dorim să înregistrăm curente mari de simțire universală" (p. 250)

-București:lozinca unirii

"Când acum 20 de ani [1903 ?],am trecut pentru întâia oară la București, simțind în toată ființa mea dezlănțuindu-se fiorii granițelor privind împrejur am priceput că , în proporții mărite , **și acolo se cântă același cântec larg**,de ale căror cadențe eram robiți noi în subsolul de la Budapesta .[...] **Societatea întreagă** din România Veche , lăsând la o parte raționamentele politicii curente și calculele diplomaților ,**apucase pe acest făgaș** de unde nu mai era întoarcere .În toate domeniile vieții publice , **în școală,în armată, în saloane ca și în cătune** în mii de glasuri și în diverse forme **vorbea sângele românesc** , rostindu-și sentința lui inapelabilă , prinsă atât de sugestiv de graiul înflorit al lui Delavrancea :<**Suntem una, un singur trup revărsat de amândouă părțile munților, Carpații ne sunt șira spinării .>**

-Războiul Întregirii

"Războiul s-a desprins ca un **fruct copt din această ideologie a vremii**.[...] **Războiul întregirii** neamului l-a decretat **conștiința tuturor** nu ca o socoteală de câștig,ci ca o pornire frumoasă fără frâu ,un uragan moral exprimat nimerit în fraza lapidară a răposatului Filipescu :<**Sire,ori te încoronezi la Alba Iulia ,ori mori pe câmpia Turzii ,altcum praf s-alege și de țară și de dinastia ta .>**

-Dezagregare,oboseală,sleire,ezitare,retorică stearpă.

[LD: **gata cu întregirea,cu unirea, cu înfrățirea , cu solidaritatea .Începe marea confruntare între români și români : ardeleni-regățeni; ardeleni-ardeleni ;basarabeni- regățeni ; basarabeni-basarabeni ș.aș.a Totul se transformă în **criza României mari și unite** Vreau să înțeleg deplin ,cât mai profund,de ce românii n-au reușit să-și fructifice victoria .Atunci și mai târziu.Explicația lui Goga -lungă precum unele fraze ale lui Iorga – ar trebui analizată (precum într-un exercițiu de gramatică logică)]**

"Poate nu greșesc când afirm că, după jertfa cea mare ,**resursele de energie creatoare scăzând,mersul ascendent al acestui crez s-a oprit și o linie de oboseală** a intervenit în rândurile noastre .

S-ar părea că, după tensiunea tranșeelor,**nervii discordați cer odihnă** și că, pe urma vărsării de sânge, noi **ce-am câștigat în suprafață, am pierdut în adâncime.** În orice caz, privind în jurul nostru și spunând adevărul întreg ,trebuie să recunoaștem că **viața publică** în opera ei constructivă **nu are nici tăria nici inițiativa** pe care le cere noua alcătuire de stat ,că **fenomene de dezagregare se ivesc** în aparatul nostru de putere și că , mai ales **resorturile morale ale societății au pierdutdin vigoarea lor**.[...] **Poporul român ,ieșit de sub patru organizații de stat deosebite**,purtând influențele a **patru organizații de stat dispartate și a patru culturi fără puncte de înrudire** ,sângerând pe atâtea fronturi, în prima lui perioadă de unire ,**se înfățișează sleit** și fără un relief deosebit în rezistența lui.Spiritul curent arată **semne de slăbiciune vădită**, este o **răsturnare a valorilor** care ne-a dat **criza principiului de autoritate** , este o **ezitare și balansare permanentă** în conștiințe din care a rezultat o **criză a partidelor politice** și, ca o consecință,a acestor neajunsuri, **o reală criză a parlamentarismului** nămolit în inacțiune și retorică stearpă " (p. 237)

-Invazia străinilor[evreilor]

[LD: aluziv și parabolic, sunt vizați în mod deosebit evreii Și asta în 1923, înainte ca Hitler să –și înceapă cariera sa antisemită]

"Dăm impresia că **suntem un trup deșirat și bolnav**, și pe trupurile bolnave [...] **se ivesc de obicei parazitii**. Uitați-vă împrejur, din toate părțile globului, **călători după noroc ca într-o nouă Californie**, descind pe acest pământ binecuvântat cu care nu au nimic comun decât exploatarea lui. Din toate părțile **granițele ne sunt invadate de musafiri** cu privirea scrutătoare, **semănători de corupție și de blesteme**, făcând să crească spuma incertă a orașelor și trezind o dâră de penibilă descurajare în sufletul neprihănit al țăranilor noștri. **Acest val de străinism crește neconștient ca o coloană de cuceritori** ivindu-se pretutindeni și lăsând în urmă o filozofie amară, convingerea lor cea mai fermă, că nouă de aceea **ne-a fost dat să ieșim din robia egipteană ca să între ei în Canaan** ." (p. 238)

-Presă îmbolnăvită de miasme parazitare

[LD: iată un episod incipient al **lungului război de presă** din România Va trebui să nu-l ocolesc, pentru că a fost real, și nu se poate să se dea câștig de cauză exclusiv presei "de stânga" (indiferent de calificativele cu care a fost gratulată aproape un secol)

Fără patimă, fără prejudecăți, trebuie cunoscute **ambele fețe ale problemei**]

"De o sută de ani **respirăm prin presă, gazetele sunt plămânii neamului**.

[Cita pe CARosetti, Eminescu, Barițiu –cu zierele lor]

Perioada de după război cu lăncezeala ei ne-a împins într-o **teribilă maladie, ni s-au îmbolnăvit plămânii, atacați în mod intempestiv de miasme parazitare** " [...]

Nimic nu poate învedera mai evident **criza sufletească** în care ne găsim, ca faptul că **secretul tiparului l-am pierdut din mână, a ieșit din familie, și-a intrat în posesiunea altora**. După pleiada marilor gazetari cari prezentau o garanție intelectuală și morală pe seama publicului, **negustori analfabeți au acaparat zierele și-au preschimbat apostolia în tarabă**. [...] Scrisul lor lasă impresia că suntem o societate pripită, fără rădăcini, oameni ai clipei, fără morminte, un fel de târg slobod în care toate sunt de vânzare ." (p. 239-240)

...Iacob Rosenthal / Adevărul / Dimineața /

[LD: iată un episod incipient al **lungului război de presă** pe parcursul interbelicului.

Va trebui să nu-l ocolesc, pentru că a fost real și nu se poate să se dea câștig de cauză **exclusiv presei "de stânga"** (indiferent de calificativele cu care a fost taxată aproape un secol : "democrate", " antifasciste" ș.a)

Fără patimă, fără prejudecăți, trebuie cunoscute **ambele "tabere"**, trebuie salvate

filioanele pozitive ale presei "de dreapta" (indiferent de calificativele cu care a fost taxată : reacționare, naționaliste, fasciste Extrag nu întâmplător exemplul dat de Goga .

Ex.: Iacob Rosenthal - dir. la "Dimineața și "Adevărul" – însoțește pe IG Duca (ministrul de Externe) la *Conferința interaliată de la Lausanne* (1923) la care s-au rezolvat o serie de probleme postbelice.

"Vă puteți imagina **biata Românie**, aluatul nostru plămădit din lacrimi și sânge, ce **strașnic și priceput susținător** a avut în persoana **abilului director** de la "Dimineața" și "Adevărul"

...Vă amintiți, întrepredul luptător, întorcându-se în țară, a publicat în gazetele sale **un lung interviu cu doctorul Racowsky, delegatul Sovietelor**, cu care, spunea dânsul, **a avut lungi întrevederi**. Stăruțiți, vă rog, cu o analiză de două momente asupra acestor convorbiri pe malul lacului de la Geneva : **Racowsky, revoluționarul**, invectivându-ne țara **și domnul Rosenthal**, democratul, **apărând din răspuțeri teza românească** Se găsește cineva să doarmă liniștit, în credința că **am avut un avocat bun ?** " (p.241)

-Generația '22: ideea națională în marș

"D-voastră, **studenții**, prin instinctul suveran al tinereții, prin impulsul de idealism al vârstei și prin acel spor de simțire care e apanajul firesc al generațiilor viitoare, **ați sesizat o primejdie și v-ați pus de-a curmezișul ei**.

Nu vă văd ca niște suflete înguste refractare la ideile de progres, ci ca pe o

expresiune nefățărită a unui neam întreg .

Zece mii de băieți, smulși din mijlocul poporului, reprezentând **toate clasele sociale**, zbuciumându-se de **același crez în munca lor intelectuală, nu pot însemna un caz de**

demență colectivă. Că aveți și lozinci greșite , se poate ;dar inspirația d-vs e din ogașa normală a trecutului nostru ,**sunteți ideea națională în mars** .[...]

În acest chip mi-a apărut **mișcarea d-voastră ,desfăcută de orice exagerări** trecătoare și mai ales **liberă de orice acuzații meschine** ce vi s-au adus din partea elementelor subversive care au avut toată înțelegerea pentru o întreagă galerie de criminali și o jiguitoare rigiditate pentru dvs ." (p. 249-250)

C.)1927.Pânze de păianjeni

Din volumul "**Mustul care fierbe**" .(p. 253-265)

/Eminescu:doctrina naționalismului organic.

"Din scrisul lui Eminescu s-a încheșat mai întâi **doctrina naționalismului organic** , care a **îdrumat întreagă ideologia vremii ,și al cărui rezultat e România de azi.** După divagațiile școlii latiniste ,după retorica ușoară cu care ne obișnuiseră imitatorii romanticilor francezi,acest chinuit se coboară **cel dintâi în tainele existenței noastre** ,și smulge de acolo din adâncime ,**dogmele imutabile pentru religia unui popor luptător.** [...] Călător în toate regiunile locuite de români,**el creează pe seama unei entități etnice formula unirii politice <de la Nistru pân'la Tisa >**[...] Articolele sale din "Timpul" sunt împletituri de fulgere ,care țâșnesc di **sufletul unui mare reformator.**El vine cu **ideea purității de rasă** ,în care găște **singura salvare pentru un neam fărâmițat sub atâtea domnii ostile** ,copleșit de **<neagra străinătate >** . Devine **predicatorul încercuirii unui patrimoniu strămoșesc** și se închide în **<scripturile bătrâne >**ca într-un turn de apărare , de unde lovește fără milă orice infiltrație bastardă." (p. 254)

-Idolul a două generații

[LD 25 martie 2006.**Este inadmisibil să-l eliminăm** (sau să-l micșorăm,sau să-l stracizăm)pe Eminescu ,**numai pentru că el a fost asimilat** de curentul naționalist interbelic.**Cine-l contestă** ,înseamnă că neagă **justețea luptei naționale românești pentru independență și unitate .Nu trebuie să ne lăsăm copleșiți** (sau complexați) de cei care ,pentru a-și justifica propriul naționalism ,**îl demoneziează și-l fac "fascist"** înainte de apariția fascismului ;"**rasist**" ,înainte de rasismul hitlerist ;"**antisemit exclusivist**" , înainte de declanșarea holocaustului.Goga are dreptate **Dar ...]**

"**Cele două generații venite în urmă l-au decretat idolul lor** .[...] **conștiința publică s-a dirigit la noi de adevărurile lui .De patruzeci de ani** încoace ,**toată lupta noastră de dezrobire** , toate zvârcolirile minții pentru a ne **prinde** într-un mănunchi,**sunt radiațiuni din credințele poetului.**

Sub acest raport, el e **întâiul mare profet al intelectualității românești.**

Cine a trăit aici o viață intelectuală pe vremea regimului unguresc, își dă, poate ,mai bine seama ,de **imensa forță morală** cu care ne înarma scrisul lui Eminescu.

Procesul de fermentare a fost la fel în toate părțile.

Spiritul curent al Vechiului Regat s-a hrănit din **această evanghelie** , care **s-a învățat în școli, a răsunat la tribună, a determinat mentalitatea oamenilor politici , a străjuit** ca o flacăra nevăzută după rețelele de sârmă de **la Mărășești** , și a strigat pe pusteles Ungariei în drum spre Budapesta .

Astăzi ideea noastră de stat se clădește pe acest rezon unic de orientare ."
(p. 253-254)

-Detractorii lui Eminescu

" Firește ,**concepția lui Eminescu** ,familiară nouă,**n-a putut ademni nici odată elementele de import care s-au aciuit aici.**[...] În definitiv,**lucrul e perfect explicabil** [...] Nou venitul , adăpostit la noi,cade în afară de acest cerc de simțire .[...]
De aceea , nu e nici o mirare că **toți oaspeții literari cu care ne-a hărăzit Dumnezeu nu s-au încălzit de Eminescu.**

După triumful categoric al maestrului în cerebralitatea țării,ei au tăcut ,**îmbufnați la început** ,ca mai târziu **să ridice cuvântul cu oarecare timiditate** ,și să devie în sfârșit **detractori de-a binelea**" (p. 255)

...Dobrogeanu Gherea

Acest "**simpatic nomad**" al criticii românești , a fost primul care a lansat rezerve asupra

cugetării politico-socială a poetului de la Junimea ; rețerta folosită de el a fost cea a "umanitarismului internațional ". Atitudinea lui era simplă și rezonabilă.pentru "Ahasverul" azvârlit de peste Nistru în furnicarul nostru .Operația era prea dificilă pentru "bietul Solomon Solomonovici", fugarul stepelor rusești .
"Cazul criticului de la Ploești , care era de altfel o inteligență suerioară și un temperament de elită " , s-a repetat și cu alți "dezrădăcinați" (p. 256)

...Panait Istrati

"Între **trivializarea cultului strămoșesc** și **sugestiunile Moscovei**, pe mii de game, o vastă claviatură joacă aici o stranie rapsodie , din care orice silabă e îndreptată împotriva noastră. În sfârșit,**acum**, după atâtea mișcări de învăluire ,**se dă și atacul frontal**. După doctrină, i-a venit și rândul maestrului."
..."**Adevărul Literar** " a început " **dinamitatea** " lui Eminescu .
Domnul **Panait Istrati** a primit această însărcinare , pe care patronii lui o stânjenesc cu o muzică de panoramă stridentă, urlată frenetic din toate rotativele lor.
Spectacolul e deosebit de interesant [...]
...După o succintă introducere asupra <istoriei de la începuturile lumii și până în zilele noastre>, din care se constată fără nici o îndoială că **nu e în buni termeni buni cu <popii> și cu <Dumnezeu>** ,îndrăznețul iconoclast [...] se repede cu o **<lovitură de picior > la pedestalul profetului :<O astfel de credință eronată a fost și idealul de mai bine , a (!) bunului Eminescu>**.[...]
După această altercație trecătoare , d-sa **se ridică brusc ca să-și declare sentința : <Mihail Eminescu s-a condamnat pe sine însuși ,și-a mărginit propria sa operă la o meschină notorietate națională , când ,ca progres uman ,s-a mulțumit să dorească doar binele țării sale.>**
...Privește de sus cu aiere de milă și dispreț : **< Sărmane Mihail Eminescu ! ...cât ți-a fost de greu să pricepi pe uriașii descoperitori și propovăduitori ai ideii de dezrobire internațională din apusul Europei, cu care ai fost doar contemporan ...n-ai știut să te ridici deasupra granițelor , ba chiar ai făurit arme otrăvite >**
...Frontierele și iar frontierele ,iată suprema meteahnă a acestui voiajor fără pașaport și fără gramatică , pentru care **Eminescu <și-a băgat piciorul în capcana naționalismului șovinist,neputiincios și sfărăitor l-a slugit cu sinceritate în schimbul unei coaje (!) de mămăligă >**
...strigă dânsul într-un elan de sinceritate **<doresc să vie ,nu bolșevicii omenoși ai Rusiei , ci hotentoții sălbateci și cruzi, care să-i vâre cu bățul în șezut , ceea ce ochii ei orbi nu pot să priceapă.>** Cu alte cuvinte, o operație destul de drastică și umanitaristă...
...Di Istrati , sentențios și categoric ne dă răspunsul :**<Omenirea va fi condusă cu dreptate , în viitor,de oameni inteligenți și generoși , oricare le va fi obârșia ,așa cum vedem că se produc lucrurile în Rusia de astăzi .>**
...**Am înțeles, bolșevismul, raiul salvator.Cunoaștem teoria** ,tocmai deunăzi când ne-o lansa **Adevărul Literar**, mai veniseră de peste Nistru vreo cizeci de bandiți la **Tatar-Bunar să ne-o vâre cu granate în mână** [...] Ce să facem cu Istrati ? Să-i ținem un curs de istorie .ca să-l învățăm că sub cnutul rusesc și sub legea contelui Appony .știrbindu-se caracterul unui popor , se comiteau zilnic , la adăpostul legilor , crimele unor tâlhari ai evoluției universale ? Ce să încercăm cu Istrati ? "
...**Cât despre Mihail Eminescu** , detractorii lui să fie liniștiți.**Credința poetului rămâne neștirbită** ,păzită bine de mințile limpezi ,cum erau odinoară păzite de Moise tablele legii pe muntele Sinai" (p. 262-265)

D)1927.Mustul care fierbe

Din volumul cu același nume (p. 266-271)

[LD 25 mart. 2006.Pentru acest ciclu a fost persiflat și atăcat Goga din toate direcțiile.
După ...80 de ani,după ce noi trăim tranziția post-decembristă ,găsesc acest articol de o acută actualitate Păstrând toate proporțiile conjuncturale,cred că perioada de numai 22 de ani ai României întregite a fost prea scurtă și că opiniile lui Goga au fost profetice.
Poate fi și o "potriveală" dar formulările lui privind **țara , societatea ,clasa conducătoare** sunt reale și de bun simț. Și o sintagmă pe care mi-o însușesc imediat :**interbelicul= punte de trecere între trecut și viitor**.
Terminasem de citit Noica -vezi la fișier Etică -,la care ,printre altele,găsisem ideea că în spiritualitatea românească lipsește spiritul critic introspectiv Că din gândirea populară și

filozofia cultă ,rezultă că noi nu prea am fost preocupați de Etică , etc etc Citindu-l pe Goga,(și nu numai),aș putea spune că ,dimpotrivă,în interbelic a fost un **exces de criticism politic** ,dar sedimentarea lui într-un fel de "**Cod etic**" nu s-a produs . Schifirneț spune că Goga nu a fost "doctrinar politic."

Eu consider că a fost "**doctrinar etic**"(după cum Iorga a fost "**doctrinar istoricist**") și că naționalismul lui este dominat de această preocupare .El spune că generația lui are singurul merit de a fi construit o "**punte de trecere**" între trecut și viitor.

Ce se va întâmpla când această "punte de trecere" va fi distrusă de valul războiului și de ocupația sovietică ? De unde va trebui înnodat firul ?]

Motto ales de LD : " Odată și odată ,**observatorul de mâine** [LD :*Mă simt direct vizată !*] în opera lui de introspecțiune ,**după ce valorile s-au clasat și procreația s-a îndeplinit**, își va putea permite luxul **să scrie pagini glumețe** despre **goana contemporană** cu care oaspeții grăbiți la **banchetul vieții noi de stat** , se prezintă **să puie stăpânire pe tacâmul lor** .Sunt așa de sigur că **o justiție târzie îi va ajunge cu verdictele ei** ,încât ironia iertătoare o putem anticipa de pe acum." (p. 271)

/Basarabia

Goga s-a afla la Chișinău în 1918:"**La Chișinău**, în primele zile de clocot **după realipirea Basarabiei** .era un haos cu adevărat pitoresc.**Capitala Moldovei** răpite, cu ulițele ei drepte și largi,**forfotea de viață proapătă într-un vârtej zgomotos și isteric**.

Se prăbușise stăpânirea recentă, era măturată și nebunia bolșevică care decapitase vechea ordine de drept,dar la adăpostul trupelor noastre **nu se fixase încă în mod definitiv noul regim**.Era o epocă de intermitență, plină de aventuri , de întrebări și de surprize .Potențații de ieri , căzuți pe brânci, nu mai ieșeau din casele lor , în vreme ce "**Sfatul Țării**" ,cu deputații lui improvizați, în ședințe interminabile,**punea lumea la cale** " ...**Un profesor** de la Iași(care-l însoțea)cu zâmbet de filozof sceptic,a dat formula situației :<Domnii mei, **acum țara s-a făcut , mai trebuie și oameni în ea și atunci lucrurile sunt în perfectă ordine...**>

...**Un doctor francez** (venit în inspecție sanitară la diviziile de peste Prut)*le-a spus :*

<Pân-atunci e mustul care fierbe Toate revoluțiile .oricât de creatoare ,au o perioadă de elaborare .Vă spune acest lucru un om ai cărui înaintași au fost de patru ori pe baricade în ultima sută de ani .**E mai lungă sau mai scurtă,după cum societatea a fost mai curând fecundată de ideea biruitoare** .E cu alte cuvinte , **procesul de procreație care trebuie să-și facă cursul ca în toate domeniile vieții organice** .[...]

Un lucru , însă d-lor , din experiența mea de medic .Toate chinurile facerii dor și, credeți-mă sunt profund antipatice ...>

...Împrejurul nostru a început să roiască unda de pe stradă ,**lumea Chișinăului pestriță**, cu **amestecul de neamuri și limbi** ,de la evreii din Polonia până la bulgarii de la Ismail , toată zgura azvârlită de vitregia vremii pe pământul lui Ștefan cel Mare ."

/Transilvania

"Mustul care fierbe... **De patru ani Ardealul liberat** îl văd sub ochii mei **în goana lui înfrigurată de viață nouă.Povestea e la fel și la Tisa și la Nistru** .

Și aici **istoria a venit cu avansul ei.Întâi s-a făcut țara** și acum e pe cale **să se facă societatea care o conduce**

În vinovata opresiune seculară a regimului unguresc, **un popor despoiat zilnic, retransat după izolarea sărăciei și neștiinței lui, n-a avut nici vremea , nici putința să-și închege o clasă diriguitoare** .**Libertatea** cu praznicul ei formidabil ,**ne-a surprins** peste nopate .La masa ei **ne-am așezat în pripă ca toți scăpații din pușcărie** ,cu o învechită foame și fără straie de sărbătoare ."

-Procrearea României

"Doctorul de la Chișinău avea atâta drept să spuie că **chinurile facerii dor și sunt antipatice**.Societatea noastră conducătoare ,în truda ei de închegare ,are ,firește ,destule **momente brutale și respingătoare** .**Valul e inform** și deasupra lui plutesc **multe apariții meschine**.E atâta **zgomot** împrejur, e **aventură** uneori, e **lăfăială parvenită** pe alocurea,e **rapacitate** adesea și o largă **eclipsă a bunului simț**.

Ca în casa nouă a unui îmbogățit în pripă care și-a chemat la el rudele ,sub acoperișul confecționat de curând, se întâlnesc **figuri stângace și rudimentare**."

-Pericolele disoluției morale

[LD : ține cont anul și momentul politic.1927 cu avalanșa de crize
-monarhice,partidiste ,parlamentare , guvernamentale – care au premers venirii PNȚ la putere]

"Deocamdată însă suntem organismul în epoca de elaborare care cu tot pulsul lui de sănătate , sau poate tocmai din acest motiv, trebuie urmărit cu îngrijire ca să nu dea greș. **Această burghezie care se naște astăzi în labirintul atâtor tranzacții de conștiință , această faună agitată a libertății care și-a însușit acțiuni la bănci și opinii politice , trebuie ținută în frâu** , ca să nu apuce pe panta povârnișului moral , scoțând la iveală, **o dată cu triumful clipei, și germenul fatal al disoluției** .

Aici e ,poate,cel mai delicat punct din întregul proces de transformare febrilă ce se petrece sub privirile noastre .**Criza morală a societății ce se face acum în Ardeal** , explică atâtea și atâtea balansări de diferit ordin și **nu sunt excluse zguduiri** apropiate pe urmele ei."

-Punte de trecere între trecut și viitor

"Încolo,trecut o dată momentul critic,**selecțiunea liniștită va începe** și poporul nostru va apuca să primească binefacerile societăților constituite .

Această zi însă e departe încă [!] Noi cei de astăzi , n-o vom ajunge niciodată.[!] Suntem generația sacrificată ,care nu poate avea altă consolare decât ideea că **a făcut din jertfa ei puntea de trecere între trecut și viitor** .

Fericiți cei de mâine .Ei din mustul ce fierbe astăzi , vor gusta vinul pur ,după ce fermentația a încetat ,unda s-a limpezit și drojdiile ,vai, drojdiile s-au coborât la fund "

E)1927.Granițele

Din vol."Mustul care fierbe" (p. 272-277)

/Granițele istorice lăuntrice

...Un bătrân cărturar ardelean îi vorbea despre granițele care dor și care ,tăiate în exterior ,încă țin sufletul românesc în cleștele "granițelor interioare"

Îi spunea:<**Uită-te la noi : în Principatele Dunărene granițele de odinioară însemnau otrava turco-grecescă, în Bucovina zodia nemților, peste Prut zăpăceala moscovită, aici [în Ardeal] miasme ungurești.Bietul trup ciungărit [LD: cuvânt dispărut, păcat!] tot veacul al nouăsprezecelea,a zvâcnit la granițe ca la niște rane copate cari vreau să spargă [...] Stâlpii au căzut și la Predeal și la Orșovași la Ungheni.Au dispărut și straja de ieri și pajurile străine.**

Granițele însă stăruiesc mai departe ,perfide și imperceptibile ,pulverizate în cuvinte, ascunse după **glume ori după gesturi,zgulte [LD: alt cuvânt dispărut !] după teorii politice** , ori scoțând capul **din retorica adunărilor de popor** , pretutindeni pe teritoriul neamului care s-a unit ,cele **patru granițe istorice** într-o permanentă colaborare morală **se opun consolidării noastre de stat** Un cortegiu nesfârșit de **spectri și umbre** se târăște pe urma lor, fără a face parte din adevărurile organice ale patrimoniului comun, dar **pururea prezent ,ca un blestem de cununie [..]** Mă urmăreau la toate plimbările mele prin București Fără să vreau **imaginile străine ale stăpânirii de ieri** , ecouri întârziate din Capitala de pe malul Dunării ,**obiceiuri** de ale administrației ungare , **reminscențe** din codul civil austriac, știu eu , o rețea întreagă de fire nevăzute [..]
Dacă aș putea să las un testament pentru cei veniți în urma noastră ,atunci v-aș zice **să nu vă închipuiți că granițele lăuntrice nu mai sunt** , că **granițele sufletelor s-au sfărâmat** și primejdia lor nu mai amenință .[...]

Dacă vreți să aveți odihnă trainică în casa zidită cu atâtea jertfe atunci cu legi, ciu instituții,cu rugăciuni și cu tămâie ,cu ce veți crede voi ,**siliți-vă să alungați cât mai degrabă strigoii trecutului :omorâți granițele...>**

-Clasa diriguitoare :psihologie de mozaic

[LD: de acord cu toate ,afară de acea "armonie de ansamblu" a țărânimii ,pe care o găsim idealizată]

Moșneagul-cărturar ardelean care-i ținea acel limbaj de sinceră autoanaliză, vedea limpede în miezul lucrurilor.**Frământările** care făcea din România Nouă un furnicar de pasiuni ,**se reduceau la constatările lui**.

"Pe solul național întregit ,în care pătura țărănească prezintă singura armonie de

ansamblu, clasa diriguitoare , crescută la adăpostul civilizațiilor străine și ale unor orânduiri de stat cu totul deosebite , se înfățișează în cele patru provincii , cu stigmatul fatal al originii , susținând astfel un particularism sufletesc , un penibil ferment de dezagregare , moștenirea granițelor de ieri , care dă aspectul unei psihologii de mozaic îndrumării noastre de stat . "

-Masele: mentalitate simplistă

"Granițele se perpetuează cu toată puterea formidabilă a inerției și diriguiesc mentalitatea simplistă a maselor.[...]

Sociologul de mâine când va cumpăni acest proces de reintegrare sufletească , urmărind boala , o va explica în toate fenomenele ei și va stârni, poate , hazul contemporanilor cu multe învolburări tragice de astăzi.

Până atunci însă granițele își mențin ravagiile lor , făcându-ne să pățim de ele mai mult ca de toate capricioasele friguri valutare . "

- "Patul lui Procust" - la conducătorii politici

"Nenorocirea însă vrea ca această îngrădire de orizont , care este firească pentru judcata mulțimii , să fie hotărâtoare aproape pe toată linia și la cei mai de seamă din conducătorii politici ai țării .

Consecința e că și politica e strivită în patul lui Procust al vechilor granițe .

Omul politic din Cluj se oprește cu soluțiile lui la Predeal, câtă vreme **conducătorii din Vechiul Regat** și-a statornicit raza de gândire între Predeal și București.

Moșneagul meu avea dreptate : **să omorâm granițele"**

F) 1927. Povestea lui Ilie Muromets [Basarabia]

Din vol. "Mustul care fierbe" (p. 278-284)

[LD: pildele astea ale lui Goga sunt extraordinare .Nu cred că exagerez când spun că **abia acum își dezvăluie profunzimea** Îmi pot imagina că, în vînzoleala scenei politice românești din primul deceniu după întregire ,ele nu puteau fi percepute .

Dar când **judcățile lui apar valabile** ,ba mai accentuat valabile ,după 80 de ani de la unire ,după 45 de ani de regim sovietic,după 16 ani de la obținerea independenței de stat ...îți vine să te întreb: pot dipare "granițele lăuntrice" de mentalitate ?]

/1918. Basarabia. Martor al renașterii politice

[LD :Îl tulburau pe Goga amintirile aceluia an ,când **"țara" se afla la Iași**,iar el era **mobilizat ca readctor la ziarul "România"** al marelui Cartier General al armatei]

"În zilele dintâi **când bolșevicii au fost alungați peste Nistru** și zbuciumata provincie moldovenească **respira liber după o sută de ani de apăsare rusească**, **Chișinăul devenise un punct de atracție și interes** pentru toți care urmăreau opera mare de reîntregire națională. În momentele grele de atunci **reînvierea Basarabiei** apărea ca o **recompensă** pe care destinul o acorda după atâtea dezastră și, mi-aduc aminte ,la Iași simțeam cu toții **chemarea pământului lui Ștefan cel Mare**

M-am dus și eu la Chișinău ,întovărășit de o seamă de ardeleni, și câteva luni **am fost martorul renașterii politice de peste Prut** . "

-Dărâmarea stăpânirii rusești

" Pe ruinele țarismului decapitat se ridica **valul turbure încă al energiilor populare**, aducând din straturile de jos **impulsurile impetuoase ale instinctului național moldovenesc** . **Poporul Basarabiei**, după apăsarea de un veac a duhului străin, se mișca greu și marea lui sănătate primitivă **se desțepenea** trosnind din toate închieturile ca trupul unui uriaș după o lungă noapte de beție.

...Revenirea la matca românească nu era ușoară, trebuiau prăvăliți la o parte mai întâi bolovanii muscălești din sufletul moldovenesc și aceasta cerea sforțări violente de energie. **Rusia se prăbușise**, e adevărat ,**țarul se știa că a fost tăiat** cu toți ai lui de bolșevici pe undeva pe la Ecaterinoslav, nu mai era nici o teamă că se întoarce , **pajura Romanovilor era dată jos** de la toate porțile , **statuia lui Alexandru I** o înfășuraseră în zdrențe pe care se sfărtecau ciorile, **pe străzile Chișinăului se plimba garda națională moldovenească** sub conducerea ofițerilor care manifestau o necontestată predilecție pentru chipiile românești , cu un cuvânt stăpânirea rusească se dărâmasse ca prin farmec..."

-Revenirea greoaie la matca românească

[LD: îl înțeleg, îl cred. Impresiile sale se suprapun (îmi întăresc) impresiile mele din martie 1991 ,când am mers la Chișinău și am vorbit în Sfatul Țării ,apoi la marea adunare națională,apoi la Durlești...]

"Și cu toate acestea ,**invizibilă dar strașnic de apăsătoare , inoportună și pururea prezentă ,domnia moscovită se resimțea pretutindeni** .[...]

Rușii nu pleaseră din suflete încă, unde în mod obraznic s-au așezat înaintea cu o sută de ani, și acum **se puneau de-acurmezișul nostru decât ori noi**, pribegi din altă parte a românismului, **doream să facem apropierea de la frate la frate cu moldovenii**.

...Nu mai vorbesc de **aristocrația Basarabiei** [LD :nomenclatura comunistă din '91] ,**descendenții boierilor** de odinioară erau cu toții **închiși în casele lor ,în mare doliu plângeau prăbușirea imperiului** [LD: prăbușirea URSS , în '91] și vedeau în mâna întinsă de peste Prut **un gest de nesocotință criminală**. [LD: Snegur deplângea existența Golaniei ,la București ,ca un pericol la statalitatea Moldovei, în '91]

...Nu mai vorbesc de **speciala înfățișare a clerului moldovenesc** [LD : la fel după '89 !] prea puțin spiritualist, **copleșit de strălucirea grea a unui ritual oriental și îmbibat de Moscova** în toate fibrele lui.

...Dar **aerul de coabitare de un veac** cu vecinii de peste Nistru ,**străbătuse** la adăpostul cinovnicilor ruși **până în umbra satelor** [LD : simțit la Durlești ,în '91] ,unde țărani întorși de pe "*moldavschi front*" [LD :amintirile din Afganistan, '91] dumeau domol impresiile marilor zguduiri dimprejur"

-Psihologia noii clase politice basarabene

" În vâlmășagul de orânduire nouă a unei vieți proaspete ,dat fiind marasmul aristocrației , **conducerea politică a revenit cărturailor moldoveni** de la țară.

Câțiva **profesori de liceu sau judecători de pace** , un considerabil număr de **învățători și o ceată de studenți** veniți de la **universitățile din Charkov și Kiev** ,au ieșit la suprafață ,**luând în mână frânele în noua așezare de stat** .

...**Fii de țărani** trimiși pe **învățatură rusească** , acești **deputați în Sfatul Țării** de atunci, **trăiți în completă izolare de toate manifestările culturii românești** ,înfățișau totuși **o nețărmită dragoste de neam**. Reintegrarea lor la viața națională se petrecea la fiecare după **o îndelungă și chinuitoare tragedie individuală**. De aceea ,**psihologia lor era agitată** ,plină de întrebări nedezlegate și de surprize. **Ei urau firește pe ruși** ,cu ura neagră a sclavului batjocorit ,le ziceau "porci" și afixau o conștiință de superioritate ,dar în același timp **ii copia în toate alcătuirile lor** și ,în subconștientul conștiinței lor ,**mențineau o neștirbită admirație** pentru uriașul căzut în noroi .

...**Ei își iubeau neamul** cu dezlănțuirii pătimașe de dragoste proaspătă,[...] dar dincolo de limita acestui instinct , **sufletul lor era nelămurit , haotic** .Crescuți după **teribilul zid de izolare a Prutului**, fărămând în amintire fragmente de cântece populare din satul lor , primind la școală toate aspectele de **civilizație umană prin prismă rusească** ,terifiați de umbra lui Petru cel Mare ,pustiți de frigurile lui Dostoievski și viziunile ascetului de la lasnaia Poliana, **bieții luptători** ai regenerării noastre naționale descindeau pe arenă **cu toate stigmatele fatale ale virusului moscovit** și din bagajul lor de rațiune se ivea neconținut **o căciulă muscălească....**

...Ilie Muromets...

Era o seară pe care o petreceam sorbind interminabilele ceaiuri , la un restaurant din Chișinău ,cu acei "*făuritori curați la inimă* " ,în pragul unirii apropiate [martie'18]discutând despre cauzele prăvălirii rusești , și prietenii lui, moldovenii, "*într-o veche limbă cronicărească* " ,căutau să-i lămurească "*otrava de misticism a mentalității slave*".

Discuția se desfășura greoi, cu dese citări rusești , cu teorii ale criticilor ruși, cu citate din Lenin sau Cehov. În golul de o clipă , vecinul de masă a spus :

-<Nu, **Rusia nu mai învie degrabă, nici un viteaz ca Ilie Muromets n-ar putea s-o mai puie în picioare..**>

-<Ce fel de Ilie ?> zic eu.

-<Cum, **nu știi povestea lui Ilie Muromets , tovarășul lui Stenka Razin ?**>

Masa întregă s-a înseninat ,cântecul unirii s-a întrerupt, s-a făcut tăcere, sufletul s-a descrețit și moldoveanul –deputat a povestit legenda lui Ilie. (un fel de "siegfred" popular, un fel de Pinte al nostru)iar Goga parcă asculta o povestire de Turgheniev, implacabila rețea fermecată din cultura rusească.

-Muromets trăește !

[LD:de data aceasta aluziile lui Goga sunt mai mult decât reflecții . Ele sunt încărcate de povara guvernării,de atacurile opoziției (mai ales ale PNT),de hărțuiala ardelenilor . Am dat ex. numai pentru a clarifica simbolistica folosită de el.]

..."**Au trecut ani de-atunci**, în noua alcătuire de stat **Basarabia și-a găsit locul** , sunt **zvâcniri încă de străinism**, dar **conștiința stabilității se întărește** [...]

Cu toate acestea ,**Ilie Muromets , din nenorocire, trăește încă dicolo de Prut** [...]

Sub altă formă și cu alt nume ,**el încurcă lumea și aici, în Ardeal**.[...]

Basarabienii l-au moștenit **de la ruși**,nouă ni l-au lăsat **ungurii**.

..."Priviți împrejur ,**stați de vorbă** cu cea mai mare parte din clasa noastră conducătoare , **înregistrați deprinderile** ei fie politice , fie culturale ,**ascultați-i teoriile și glumele** ,**citiți** manifestul "partidului național" ,**puneți în cumpănă** argumentele încoronării ,**sapurați** sintaxa unui discurs parlamentar rostit de unul din adversarii noștri ,**scormoniți** puțin mai adânc **ura împotriva "regăzenilor "** ,și **Ilie Muromets apare în toată plenitudinea** lui de spectru răzbuțător ,firește în costum schimbat , în ireproșabil dolman de pe pustă :"

G.)1927.Fierbe în Țară

În vol. "*Mustul care fierbe*" , (p. 310-321)

/Mișcări "fasciste –antisemite !?

" **Fantezia colorată a honigmanilor și rosenthalilor** ,unite cu setea de scandal, cea mai remarcabilă însușire profesională a lor ,**ticluesc zilnic povești** de roman foileton de cea mai ordinară speță.Nu știu la ce se reduce adevărul la Vechiul Regat ,pentru care se vor găsi destui mai bine informați decât subsemnatul să puie lucrurile la punct și să lămurească lumea **cât de departe au ajuns <mișcărilor fascisto-antisemite >**

/Alarma ziarelor "antifasciste"

"**Presa de bulevard** de la București a alarmat publicul cu **pretinsele orori** ale **așazisului fascism din Ardeal** și cu **antisemitismul feroce de aici** .

...Un singur număr din **ziarul "Lupta"** , pornită în lume sub **girul moral al d-lui Fagure** și frații săi de nume, cu slove cât pumnul și cu-o specială arhitectură de subtitluri vorbește de **<fascismul militar din Cluj>** , de **<complotul de la Sighetul Marmației >** ,în care se plănuia ca **<să le ia averile și să le împartă celor care intră în rândurile fasciștilor >** , de **<pârjolul care se va dezlănțui contra evreilor >**și o întreagă serie de monstruoase combinații pe cari numai timoarea isterică de "ghetto" le poate pune în circulație.

Toate aceste prăpăstii se dau cu o perfidă aparență de verosimilitate , ca venind de la **<redacția noastră de la Cluj >**[...] La Sighet în Maramureș de pildă totul e cert și precis, catastrofa bate la poartă :**<în tot Ardealul au produs senzație știrile [...] acolo se plănuiește un pogrom pentru ziua de Iom Kipur.>**

Firește, se dă și numele teribilului urzitor , este un domn **Manolache** [...] iar mâna lui dreaptă e **fascistul Ferencz Joska** , **ambasadorului lui Horthy** ...

/Fascism în Ardeal ?

"**E o glumă de rău gust** ,o **invenție** de redacție ,**un spirit deplasat** de creier obosit **fantomă** care se lansează .**Fascism** **întrupat din doctrina domnului Mussolini** , cu ritualul de la Roma și cu cămășile negre de pe Via Appia ? **Fascism** , **cu binecuvântări ad hoc de la amiralul Horthy** ,cum pretind honigmanii în tulburatele lor înfrigurări de testament vechi ? **Fascism** **cu o rețea de organizații** gata să dea **<lovitură de stat >**și să dezlănțuie **<pârjolul >**? **Nu știm, n-am auzit, n-am văzut ."**

/Reacție a ideii naționale, da.

" **Reacțiune puternică și agitată a ideii naționale, da, există**,și apare în proporții tot mai largi în toate colțurile Ardealului .**Această mișcare o recunoaștem și-o propagăm și noi**.[...] Ramurile intelectuale ale societății , **întrețin curentul: studenții, profesorii , advocații , preoțimea, învățătorii și alte tagme.**

Da,trebuie spus adevărul întreg ,**aici la noi fierbe în țară, fierbe conștiința națională redeșteptată** ,dând la o parte rețelele uzate ale politicianismului trivial și pretinzând **întronarea unei morale noi** ,după experiențele triste de-o jumătate de deceniu.

-Puncte de înrudire cu mișcărilor similare , da.

"Că firiberea poate avea **puncte de înrudire cu recenta evoluție** sufletească a întregului continent și că **o surdă comunicare subterană** aduce de departe **acest fluid e probabil**, fiindcă exemplele din vecini totdeauna și-au găsit răsunetul și aici și mai ales fiindcă aparatul de înregistrare al mulțimii în timpul din urmă a devenit mult mai simțitor. Se prea poate ca și din **mișcarea particulară a Italiei de astăzi să se fi degajat o vagă repercusiune de suprafață**.

Zbuciumul din Ardeal însă e specific local, sunt ranele noastre care dor, [...]

Dacă judecata pripită a spiritelor ieftine nu e dispusă să vadă în această alvie profundă de revendicări naționale ,deci **o maimuțareală de fascism** [...] sau **dacă** agitata elaborare de energie aneamului nostru de aici poate trece în ochii unora ca **o manevră subversivă a dictatorului de la Budapesta** [...] **lucrul e regretabil ,esența lui însă rămâne neschimbată**.

-Antisemitismul studenților din Cluj.

" Să trecem acum la **<mișcarea antisemită >** care întreține în permanență bătaială în călimarele *presei independente* din strada Sîrindar...La dreptul vorbind,**o mișcare antisemită ,propriu-zisă**, nu există în Ardeal decât **a studenților din Cluj** ,cari pe lângă un obiectiv național bine determinat ,**au fixat și o seamă de postulate** vizând **suprasaturatia evreească de la universitate** .În afară de această mișcare , nimeni nu știe aici ca societatea românească-și fi înjghebat anumite organizații de apărare sau de agresiune împotriva evreilor.[...]

-Psihologia schimbată a ardelenilor

...**Ce există** însă în societatea românească **față cu evreii din Ardeal?**

Să vorbim răspicat ,fără falsurile și subterfugiile negustorilor de marfă stricată,cu respectul de adevăr care e apanajul oamenilor civilizați.**Poporul nostru** de aici , se știe,**nu e egoist , nici xenofob**.O probează istoria lui.Din vechime trăește alături de alții care l-au exploatat până la sânge .[...] [în dec.1918] Ardealul **în loc să pedepsească** s-a rugat lui Dumnezeu ,în loc să măture cu viforul lui zgura veacurilor,**a început să joace hora unirii**.[...]

...De atunci ,nici nu s-au împlinit încă cinci ani, și **poporul nostru de-aici se înfățișează cu o psihologie schimbată.Seninătatea lui evanghelică s-a dus,impulsurile de fratenizare cu toată lumea i-au slăbit** și mâna generoasă întinsă străinului a început **să i se strângă în pumn**.Este incontestabil **un aspect nou de stare sufletească**.[...] **Ardealul integral resimte astăzi** , trebuie s-o recunoaștem,dacă nu o *mișcare* cum se susține,ci **o evidentă dispoziție antisemită**.

De ce ?Care sunt motivele acestei pripite îndrumări în noi tot mai active și tot mai generale? Răspundem "

/Evreimea din Ardeal

"Din primele momente și până să scriem aceste rânduri,**evreimea din Ardeal** , cu toate beneficiile politice și culturale de care a învrednicit-o congresul de pace – această nouă revărsare a Nilului- **nu și-a putut găsi locul în noua ordine de stat** .

-Corp separat în statul român

Fără putință de mlădiere în materie politică ,**plină de exagerări și de nevroză, indiscretă și inadaptabilă**,această populație ,în loc de a-și căuta o formulă de apropiere ,robită de speculațiuni pur materiale,**și-a menținut rostul de corp separat** în cadrele statului român.

-Maghiarofilă

"Mai mult decât atât.Dintr-o ciudată **înclinare spre paradox**,care a constituit dintotdeauna una din stigmatetele rasei,**evreii moșteniți de noi în Ardeal** ,într-o vreme când corelegionarii lor din capitala Ungariei erau aruncați în Dunăre de către detașamentele lui Horthy,**aici s-au menținut în rolul lor de maghiarofili iremediabili** În toată viața lor publică din Ardeal ei **au afixat un maghiarism particular**,un fel de **protestare** lărmuitoare de fiecare clipă,**o mârâitură** cinică și enervantă,**dovadă școlile** lor și mai ales **dovada aproape toată presa zisă ungurească din Ardeal** ,confecționată după tipicul lor de scribi, tot atât de departe de neamul lui Arpad ca și Ierihonul de Kecikement...**Pe această spărtură s-a furișat zilnic neîncrederea la noi**, au intervenit

însă în curând rezoane pozitive mult mai palpabile.

/Ardealul- loc de invazie evrească

[LD: acest gând va deveni obsesie la Goga și-l va determina ,ajuns la guvernare peste 10 ani (nov.'37) să dea o **lege de revizuire a cetățeniei** ,act ce i-a adus precipitata îndepărtare de la guvern.Despre această revizuire am susținut eu referat la Yad Washem, în 1985,stârnind reacții negative.Vezi și la Ancel care face ceva referiri la p.d.v.]

" Din primele zile ale războiului general,**Ardealul a devenit un loc de scurgere** pe seama **evreimii de la nord**.Sub presiunea ofensivelor rusești,**valuri întregi** apăreau acești **oaspeți nepoftiți** cu figura stranie ,cu o căutătură neastâmpărată sub căciula de pisică sălbatecă.**Ei au năpădit sate și orașe până la linia Mureșului** , producând pretutindeni perturbații economice ,lăsând în urmă revoltă și dezgust .
La această zestre fatală, s-a mai adăugat **invazia pe urma persecuțiilor ungurești**, plus **metodica imigrare în căutarea unui Canaan.**"

" **Puneți laolaltă aceste infiltrații** continue ale unor străini cu care n-aveam absolut nimic de împărțit ,**cântăriți numărul îngrozitor** al acestor intruși pe care nci un tratat internațional nu ne obligă să-i ținem în spinare și **veți vedea că prezența lor schimbă radical raporturile demografice** din acest colț de pământ .**Este o tragedie a cifrelor** implacabilă care **ne palmuește la tot pasul** și pe care intuiția populară o simte

-Acapararea industriei și comerțului. "

"Aceste **cete de lăcuste** însă nu sunt martori impasibili ai stărilor de-aici , nici măcar consumatori liniștiți ai grâului românesc.**Prezența lor e un flagel economic**.[...]

Indivizii nou-veniți s-au răzlețit cu o grabă febrilă în toate unghiurile,ca o pecingină, **aparatur lor cumplit de afaceri s-a pornit** în mijlocul unui popor patriarhal complet dezarmat.**Rezultatul** după câțiva ani se vede:**acapararea absolută a comerțului și industriei** și deposedarea metodică a stăpânilor de ieri

Orașele din nordul Ardealului , cu populația supraîncărcată de acești călători ,au trecut **în proprietatea lor** .La acestea , putem adăuga și **sinistra farsă** cu mult pomenitele **naționalizări ale întreprinderilor** de-aici ,unde politicienii noștri cu inima în stomac s-au aciuit ca să-și împrumute firma lor unor scopuri de exploatare străină, în schimbul jetoanelor de prezență. Mână-n mână cu această răsturnare a valorilor a mers și merge **corupția cea mai înfricoșată.**"

H)1927.Supremul sprijin:Armata

Din vol."*Mustul care fierbe*" (p. 322-326)

/Averescu –dictatură militară ?!

Cuvintele rostite de **generalul Averescu la Craiova** ,pentru a sublinia importanța armatei în viața noastră de stat ,**au stârnit o adevărată revoltă** la cunoscuții "**arendași de opinie publică**" din București Ca loviți de o baghetă magică ,**honigmanii și blumbergii s-au zburlit** de-abinelea.S-ar părea că spectrul Curților marțiale a fâlfâit o clipă deasupra conștiințelor vinovate ,preschimbând temerile lor adomite de amnistie, într-o zgomotoasă chelălăială.**Toți s-au pomenit că-i doare la democrație** pe urma acestor declarații și [...] s-au înfiorat ca de obicei ,de grozăviile <**dictaturii militare**>

* Antimilitarismul ,antipacifismul duplicitar

[LD :sunt realități ale perioadei ocupației germane din 1917 , urmate de prima guvernare a g-ralului Averescu (ian.mar 1918 ; 1920-1921)]

"**Foarte bine!** Înțelegem perfect tresărirea spontană [...] **La noi în țară** cu deosebire **au fost antimilitariști** din principiu,și **au practicat pacifismul** mulți dintre ei **în tabăra nemțească**.Dacă s-ar deschide catastifele de la Marele Stat Major ,cifrele ar vorbi mult mai răspicat decât timidele noastre constatări.

În frenezia unirii s-au șters aceste amintiri [...]

De atunci însă,de pe vremea tranșeelor ,**crizele lor umanitariste se țin lanț**, și de câte ori vine vorba de armată ,**amnestiații,reintegrații în gazetărie**,tratează cu o legitimă oroare subiectul.[...]

-Anihilarea curentelor subversive bolșevice

[LD :episoadele corespund realității, și , din acest p.d.v.,acum adevărul se poate spune!]

"Fiți pe pace ,nu invocăm nici pe Mussolini ,nici pe Primo de Rivera , ca să nu-i apuce frigurile pe **democrații presei Capitalei** .

Ne gândim numai la perioada de agitație care se pornise aici de pe urma răposatului guvern Vaida [1919/1920] ,**când generalul Averescu** ,prin popularitatea lui, dublată de prestigiul său în armată,**a înlăturat steagul roșu de pe Calea Victoriei , a potolit grevele , a stârpit germeii revoluției , și-a pus ordine în țară.** [...]

...Dacă atunci a fost așa ,dacă înainte cu șase ani ,între armată și guvern ,împrejurările cereau o înrudire de suflet cât mai apropiată , oamenii cu judecată se întrebă : **de ce astăzi n-ar fi la fel ?** Nu cumva **curențele subversive au amuțit** în acest răstimp , **frontierele sunt sigure ,expoziturile bolșevice au intrat în pământ și șleahta demagogilor nu mai este ?** [...]

De aceea, **mai domol cu vorbele mari aruncate la gazetă!** "

I.)1922 Regionalismul ardelean

Din vol."**Aceeași luptă**" ,ed.ziarului "Universul" ,1930 (p.337-343)

Volumul are o suită de articole dedicate PN din Ardeal ,cuprinzând concluziile sale din timpul tratativelor și mai ales după eșuarea fuziunii cu P.P –Averescu (sept.'22) :

Criza Partidului Național din Ardeal ; Scăderea de prestigiu a Ardealului ș.a

Dintre ele , **extrag acest prim articol...**

[LD :este unul din articolele cele mai lucide ,mai profunde ,mai complexe din cele dedicate temei.**Avantajul lui Goga :cunoașterea dinăuntru** , în direct ,a societății și mentalității maghiare ,a celei transilvănene, a celei regățene Goga și-a construit personalitatea trăind succesiv în cele trei civilizații (și mentalități) , încât a devenit un "român". În această ipostază (cu această conștiință de sine) judecă el pe alții Nu știu exact când a scris articolul, deși el este datat la sfârșit :**22 X 1922**]

/Partidul Național din Transilvania

"Au trecut doi ani de când o seamă de ardeleni ,rămași în colțul lor de izolare politică sub denumirea de **<partid național din Transilvania>** " își strigă zilnic protestarea **împotriva ideii de a se alipi la orice partid din vechiul Regat** .

În acești doi ani dânzii, oameni mai mult sau mai puțin intelectuali, s-au trudit foarte mult prin scris și grai **să-și legitimizeze politicește această diferențiere ."**

-Antagonism pătimaș față de vechiul Regat

"Din discursurile și articolele lor nu s-au desprins soluții pentru remedierea multelor noastre nevoi, în schimb însă a ieșit la iveală **un pătimaș antagonism față cu toate manifestările de viață ale României de ieri.** Acest **spirit de îngrădire , tendința de a disprețui orice poartă eticheta Țării Românești** și-a exagera până la frenezie valorile locale,a primit numele de **<regionalism >** , și astăzi **se întâlnește în toate părțile** ,la Cluj ca la București,la Parlament ca și în vagonul de restaurant ...

...Maniu –Vaida , **doctrină regionalistă ?**

"**Regionalismul d-lor Vaida_Maniu** și al puținilor lor partizani , **este el o doctrină politică ?** Mi-am pus de atâtea ori această întrebare cu foarte multe scrupule de conștiință și **nu mi-a fost cu puțință să găsesc o dezlegare rațională.**

-Perpetuarea geografiei de ieri ?!

[**LD: Perfect de acord cu teza și argumentele lui Goga .**]

Lăsând la o parte orice considerente de ordin sentimental (legătura sufetească între Ardeal și România ,origina comună, războiul recent de dezrobire , sacrificiul de sânge , teama de dușmanul comun etc) **care toate ne impun o înfrățire a energiilor**, eu nu sunt în stare să găsesc **nici un argument pozitiv** pentru **perpetuarea geografiei de ieri** în cuprinsul noilor hotare

Că în toate aceste provincii care s-au unit **există un aspect de viață particulară** , rezultanta unor orânduiri și așezăminte deosebite ,**o știm cu toții ;**

că nivelarea acestor înfățișări diverse este **opera unei evoluții , care cere timp, o înțelegem prea bine;**

că a forța procesul de unificare prin măsuri volnice și pripite este tocmai a întârzia contopirea –**toată lumea e de acord** .

..."**Dar de aici și până la menținerea unui partid politic care cu organizarea lui să nu**

treacă dincolo de Predeal... **Nu.**

Judecata politică refuză această izolare Ea s-ar justifica numai în cazul în care ar fi vorba de două neamuri deosebite ,călăuzite de idealuri opuse.

Izolați am putut rămâne pe vremea stăpânirii ungurești, când apăram patrimoniul nostru de rasă."

-Regionalismul=doctrina neamurilor centrifugale

"Unitatea de teritoriu fiind suprema noastră dogmă, **regionalismul ca doctrină politică nuse poate susține decât doar de cei cari se conduc de tendințe centrifugale : ungurii din Ardeal,bulgarii din Cadrilater,rușii din Basarabia.**"

-Neputința de a se atașa României .

"...Atunci ,de ce **această violență extraordinară**,de câte ori vine vorba de sacrificarea vechilor granițe în geografia politicii noastre intene ,**de ce persistența dărză de a se menține un partid cu caracter provincial**, când conștiința publică refuză la tine acasă o separațiune de țara –mumă? **De ce** protestarea politică împotriva Bucureștiului ,**de ce** condamnarea în bloc a tot ce vine de acolo ,**de ce** acest nesăbuit egoism regional? "

-Regionalismul=non possumus

"Fiindcă **regionalismul** nu este o teorie politică , nu e un act de rațiune, ci o **stare sufletească**.Cei care profesează această izolare și trag concluzii politice din ea sunt împinși de-un **non possumus** sufletesc [LD : **neputință ?**] ,ei sunt **în neputință organică de a se atașa României** .Izolarea politică la dânșii este numai o consecință a diferențierii sufletești."

/1918.Simțiri paralele :țărani / burghezia

"La Alba Iulia , când Ardealul românesc și-a rostit unirea , **au fost de față două feluri de români**: unii, **țărani, preoți, învățători trăiți în intimitatea satelor** , alții **reprezentanți ai burgheziei românești** din Ardeal.

Cei dintâi s-au înfățișat la acest praznic în **armura milenară a sufletului românesc** ,care e la fel în Maramureș și la Olt și la Prut ,de aceea gândul lor fără nici o știrbire **a cerut frumos unirea deplină cu frații din Regat .**

Cealaltă tagmă , însă, a fost puțin **mai complicată**,s-a cufundat în "**pertractări**" , pe care nu le-a întrerupt decât chiotul maselor.

De atunci și până astăzi se păstrează acest paralelism de simțire .

Țăranii la toate ocaziile se călăuzesc de instinctele unității , câtă vreme o seamă de "**domni**" privesc spre țară ca spre o mare nenorocire

-Psihologia mixturii intelectuale

" De ce această răceală penibilă ?- vă întrebați. Fiindcă suntem în fața **ravagiilor sufletești** pe care le-a produs în Ardeal **apăsarea ungurească** de atâta vreme.

Este **psihologia acelei mixturi intelectuale** , care s-a născut din **încrucișarea cu cultura maghiară**.Este **trecutul nenorocit** care ne prigonește încă , cu învolburări tragice uneori ca în "Strigoii" lui Ibsen.Este – ca să spunem adevărul crud – **este Budapesta ,care se răzbună**, Budapesta cu **Parlamentul și teoriile ei de drept** ,cu **universitatea și teatrele ei,cu literatura și cabaretul ...**

Înfrântă și umilită de oștirile noastre ,putreda cetate s-ar părea că **vrea să ne facă rău prin această penetrație postumă.O simțim încă la tot pasul**, și în Parlamentul din București,scoate capul de după discursuri.[...]

Clienții ei sufletești **sunt dezrădăcinați** pe Calea Victoriei , ei refuză mâncările, glumele de aici, ei se ceartă cu portarii de hotel, și cu partidele politice ,ei spun anecdote ungurești și invocă regulamentul Camerei din Budapesta ,ei sunt enervați, ei protestează, ei votează cu toții și cu nimeni, **ei sunt ...regionaliști."**

-PN R=Corpus Separatum

" Așa încercuțiți în meteahna lor ,rămân **politicește un fel de Corpus Separatum**.

Dovadă faptul că **nu s-au putut înțelege cu nimeni**,deși au tratat cu toată lumea .

Viața lor s-ar putea zice ,este o **serie necurmată de "pertractări"** .

...Acum doi ani **au vorbit de fuziune** câteva luni cu **Partidul Poporului** , mai târziu au fost în intimitate cu **Partidul Țărănesc** , după aceea s-au întins la vorbă **cu liberalii**.[...]

De la concepția politică a d-lui Vintilă Brătianu și până la **steagul roșu al doctorului Lupu**, este **o scară întreagă de nuanțe**. Cum de nu s-au putut atașa la nici una ? ...Fiind că , răspundem noi, aici nu e vorba de orientări politice , care și-ar găsi un echilibru, ci de **o înfățișare sufletească distinctă, care nu se poate armoniza în mod complet cu spiritul românesc.**[...] **Regionalismul pornește dintr-o atmosferă de străinism."**

/Regionalismul – fenomen universal

"Fenomenul însă, oricât de supărător, nu e nou.El se produce în istorie de câte ori se fac reintegrări naționale. Veacul al XIX-lea a avut să mistuie poate cele mai multe regionalisme.Pretutindeni, unde a fost o mai îndelungată stăpânire străină, prima generație a realipiților a venit cu această zestre fatală , cu virusul străin în suflet." [...]
Regionalismul este intrat în doaga morții de multă vreme.[...] necrologul regionalismului este Tratatul de la St.Germain "

J)1922.Criza Partidului Național din Ardeal

Din vol."**Aceeași luptă**" ,ed.ziarului "Universul" ,1930.(p.344-350)

În 3 ani, tratative cu 4 partide.

După tratative îndelungate ,relatate de C.Argetoianu în ziarul " *Îndreptarea*" ,CC al PN a dat un *Comunicat* în care afirmă că **rezultatul este "nul"** .
"Într-adevăr ,**de trei ani încoace** , Partidul Național din Ardeal,de când ia parte la viața politică a României întregite,**n-a reușit să-și creeze relațiuni de intimitate cu nici unul din curentele de gândire ale țării..**Balansând în toate părțile, căutând încontinuu o tovarășie pe care n-o găsește, manifestându-și concomitent simpatiile pentru cele mai depărtate doctrine politice ,conduita colegilor mei de odinioară pare nebuloasă și ținta lor cât se poate de tulbure .
..."O reprivire de-o clipă lămurește impresia penibilă : în cei trei ani Partidul Național din Ardeal **a tratat colaborarea la guvern și-a isprăvit prin ceartă la cuțite cu Partidul Liberal ;a tratat colaborare și fuziune cu Partidul Poporului** pe care ieri [21 sept.'22 ?] l-a acoperit de injurii ;**a colaborat cu dl Nicolae Iorga** pentru a se despărți în termeni de jignitoare răceală , și **astăzi** [22 sept.'22 ?] și-a fixat un "*preliminar de acord*" cu **Partidul Țărănesc**...[,,,]
..." **domnii Vaida-Maniu și-au târât aderenții** între d-nii I.Brătianu și Mihalache ,**pe la toate porțile** , lăsând pretutindeni câte o ofertă de colaborare ."

/Eclectismul doctrinar al PNR

[LD :27 martie 2006.Sigur că mă bucur când găsesc o confirmare a opiniilor mele despre un partid.Este concluzia la care am ajuns și eu , mai ales privind pretenția PNR , apoi a PNȚ, (ba și a PNȚ-ului renăscut după decembrie 1989 !) de a pune **Hotărârea de la Alba Iulia ca unic și exclusiv program, doctrină,legitimitate,model**, carte de vizită Goga o spune cu autoritatea unui participant activ la viața politică a Ardealului.
Cât despre el, despre Goga , atât de bun analist când e vorba de alții,cum de a avut o carieră politică atât de balansată ?!]]

...Sub regimul maghiar, PN era **partidul poporului luptător al românilor** din Transilvania ."Fără a fi un partid propriuzis, și fără alt program decât ideea rezistenței de rasă,**noi am ocrotit sub acest drapel toate curentele de simțire** care nu erau negațiunea unui ideal național.**Se găseau deci alături** , oameni de toate nuanțele : **conservatori, democrați și chiar socialiști**

...**Sub dubla conducere a d-lui Vaida și I.Maniu** –[...] se încearcă continuarea unui partid politic în Ardeal , având la baza **numai ideea unei singularizări teritoriale..**

Atenție LD !

[...]Orfan de orice doctrină , neinvocând în multele sale memorande **decât punctele de la Alba Iulia**, care voiau să cuprindă **principiile unui popor ,nu programul unui partid**, Comitetul Executiv de la Cluj este **depozitarul mai multor curente și inspirații politice**. De la **conservatorismul** cel mai îndărătnic, până la **cele mai avansate teorii sociale** , se agită aici **toate părerile** ca într-o discuție de seminar.[...]

Eclectismul acesta însă e fatal ,**curentele se paralizează reciproc**, și rezultatul este **punctul mort :inacțiunea. "**

K)1922.Scăderea de prestigiu a Ardealului

Din vol. "Aceeași luptă" ,ed.ziarului "Universul" ,1930 (p.351-358)

/ 1919.Luliu Maniu între legendă și mistificare

[LD:dacă ar fi să facem portretul unui politician român prin ochii (și prin gura , prin cuvântul) unui adversar , nu cred că România ar mai rămâne cu măcar o personalitate de prestigiu ! Ceva foarte grav trebuie să se fi produs între Goga și Maniu de lansează el un asemenea atac împotriva fruntașului ardelean.Concurență ? Gelozie ? Invidie ? Chiar toate astea la un loc n-ar explica o atare demolare]

"Niciodată nu mi-a fost dat în viață să asist la o mai **zguduitoare acțiune a legendei în sufletul aproapelui** , ca acum trei ani , când cu verificarea mandatului d-lui Luliu Maniu , **în cel dintâi parlament al României** întregite .Scena a fost într-adevăr impresionantă. La pronunțarea numelui d-lui Maniu,**Camera întreagă** , ca atinsă de o baghetă magică, a tresărit ,deputații s-au ridicat în picioare din toate părțile ,barierele partidelor s-au frânt și-o **frenetică însuflețire unisonă** s-a revărsat sub vasta cupolă a Ateneului...

...Era legenda, perfida legendă,cu tot cortegiul ei de **străluciri mincinoase** Mi-aduc aminte ,**un sentiment de sinceră compătimire** m-a cuprins în mijlocul bucuriei generale .Eram dintre puținii oameni care stăteau pe acele bănci , conștient că **Parlamentul țării mele ,și cu el întreaga opinie publică ,era prada unei urâcioase mistificări**.După o observație mișaloasă de două decenii,și, mai ales, după confirmările recente de la prezidenția Consiliului Dirigent, conștiința mea îmi spunea limpede că **șeful partidului național nu are nimic din stofa marilor îndrumători politici , nimic din rostul deschizător de drumuri** la zile de mari răspântii [.....]

...Domnul Luliu Maniu n-a îndrăznit să ia răspunderea situației [...] Cu o candoare de timiditate inocentă ,înlăturând insistențele partizanilor ,**neînțelegând că sunt cărțile Ardealului pe care le joacă cu nehotărârea lui** [...] redevenit numai stângaciul avocat provincial ,ascunzându-și ambiția după o aparență de modestie banală,**s-a declarat incapabil să formeze guvernul** ,și a **împins pe planul întâi** ,cum se știe ,personalitatea imprecisă a d-lui **Alexandru Vaida** .A fost primul moment de destrămare a legendei " ...Guvernarea haotică care a urmat e o pagină cunoscută de toți.[...] guvernul Vaida a risipit în câteva luni de zile tot capitalul politic al Ardealului ."

/1921.Opoziția "înăcrită"

" Aruncându-se în opoziție pe vremea guvernului Averescu ,la ale cărui alcătuirii pozitive n-a luat parte , profesând în Parlament **un criticism zgomotos,copiat după obstrucțiile de la Budapesta** ,[...] matadorii d-lor Vaida-Maniu au **răspândit o impresie stranie cu atitudinea lor** .Din acest timp li se trag și **primele începuturi de veleități separatiste** . Prinși de valul unei **opoziții înăcrite** , nemulțumiți că nu participă la guvernare în care se obișnuiseră să vadă o ploaie de beneficii pe vremea Consiliului Dirigent,**acești patrioți ai Ardealului** de ieri au socotit că ,**la doi ani după unire ,pot acoperi cu insultele lor țara –mamă cu toate așezămintele ei.**

Va rămâne ,în adevăr ,**sarcina istoriografului de mâine , să descifreze psihologia turbure a acestei nematurități politice** , dublată de-**o penibilă ingraturitudine morală "**

/1921-'23 Pertractări cu partidele

"**Timp de trei ani** n-a fost partid politic cu care gentil, curtenitor, plin de atențiuni,șeful celor "o sută" să nu fi lungit vorba asupra târgului.**Liberalii n-au ajuns la preț,d.lorga și-a manifestat repede oroarea** pentru "debitanții de brânză",**generalul Averescu ,plictisit** ,a pus capăt nesfârșitelor îngâimări ,în vreme ce d. **Mihalache** ,cu o răbdare adevărat țărănească,**e la sfârșitul îndurărilor sale ."**

/Boicotarea încoronării –eclipsă totală a bunului simț politic

"După toate acestea [...] mai trebuia și **un act de violență nesocotită** a conștiinței obștești,**un moment de eclipsă totală a bunului simț politic.**

Ni s-a dat **cu prilejul încoronării prin absența Partidului Național** și ,ce-a fost mai rău, prin **manifestul lansat** cu mare vâlvă."

[LD : mă opresc aici,deși Goga continuă,continuă...]

L)1923 .Încă o dată Alba Iulia

Din vol. **"Aceeasi luptă"** ,ed.ziarului "Universul" ,1930, (p. 367-376)

[LD, 27 mart.2006.Goga scria la 4 martie '23.Sunt de-adreptul intrigată de faptul că pe căi total diferite (de timp, de personalitate, de cultură) am ajuns la aceleași concluzii cu Goga privind vestitul pct. III din Hotărârea de la Alba Iulia (privind minoritățile)]

/1918.Rezoluția de la Alba Iulia

[LD: eu am văzut greșala doar în **afirmarea existenței unor "popoare"** , ca și când imperiul multinațional s-ar fi dezintegrat , pentru ca pe cadavrul său să apară **mai multe state mici, tot multinaționale** ; am văzut greșala de a-și lua **angajamente în numele statului român** la care voiau să se alipească ;am văzut greșala în faptul că **acele "popoare" nu-și exprimaseră dorința** de a trăi în acest nou stat .]

<Fiecare popor se va instrui , administra și judeca în limba sa proprie prin indivizi din sânul său și fiecare popor va primi drept de reprezentare în Corpurile legiuitoare și la guvernarea țării în proporție cu numărul indivizilor ce-l alcătuiesc .>

..."**Concepția** că alipirea Ardealului la Vechiul Regat s-a făcut **printr-un "pact"** , ca un **contract bilateral** cu **angajamente reciproce** între două părți, a devenit un **sprijin în favoarea minorităților de aici**. Aceste minorități sunt **bucuroase să uite că mărirea de teritoriu** a Regatului român a **rezultat de pe urma unui război victorios** și **s-a pecetluit printr-un tratat internațional**.

..."Orice minte echilibrată își dă seama că aceste **făgăduinți grandilocvente** [...] n-au putut coborâ pe hârtie decât din **cea mai rudimentară idee** a mecanismului unei vieți de stat .Nemai vorbind de faptul că , printr-o asemenea formulă , **caracterul de stat național al României e sacrificat** [...] Cine nu înțelege că suntem în fața unei inocente **dărnicii de ocazie , fără justificare și fără urmări ?** "

-Pct.III-port-drapel al minorităților !

[LD: dar aceste tratate de pace nu erau încheiate ! Goga scrie astea în 1923!]

"**Logic ar fi fost** din partea lor **să-și caute un izvor de drept** pentru pretențiile lor de drept național **numai în punctele speciale ale tratatului de pace** , **singurele care constituie un angajament** , dar mai ales în bunele raporturi cu neamul alcătuitor de stat , ale cărui sentimente de toleranță sunt îndeajuns cunoscute .

S-au găsit,însă , **reprezentanți ai minorităților** , care **s-au folosit de arma** pe care în mod inconștient îndrumătorii Partidului Național **le-o puneau la dispoziție**.

Presa maghiară , de exemplu, nu-și **hrănește agitația decât din aceste teorii** fără consistență.Cu deosebire acum, **în preajma votării Constituției** , **se resimte efectul punctelor fatale**. Ca printr-o înțelegere programatică , **naționalitățile străine de aici se ridică și cer , în temeiul hotărârilor de la Alba Iulia, speciale drepturi naționale în Constituția țării.** "

...Rudolf Brandsch

"**Președintele "Uniunii germanilor din România mare"** , într-un interviu recent [mart.'23] din "Universul" ,**declară** neted că, în **proiectul de Constituție** de la Cameră , vede o **< trădare >** , fiind că **nu cuprinde hotărârile de la Alba Iulia**.

Întrepidul deputat al Parlamentului român, face cu această ocazie și puțină istorie, arătând termenul la care s-au alipit României [Mediaș, ian.1919] fragmentele germane de pe teritoriul nostru ,**afirmând că acest act de chibzuință nu s-ar fi petrecut , dacă la Alba Iulia nu se afixau promisiunile amintite ."**

M)1923. Partidele politice din Ardeal

Din vol. **"Aceeasi luptă"** ,ed.ziarului "Universul" ,1930, (p.385-392)

/Paraziții călimarei .

[LD:28 mart. 2006.Fără să vreau, citind aceste rânduri ,îmi apar pe ecranul minții Ion Iliescu și Petre Roman la prima sărbătoare națională post-decembristă (1 dec.1990) și la cum a fost huiduit Coposu și alți reprezentanți ai partidelor istorice Sloganul **"Ați mințit poporul, cu televizorul"**,are strămoși Sau invers.

Extrag acest episod pentru a arăta cât de demult (și cât de urât) își dau în petec politicienii și presa română la aceste prilejuri ,de parcă ar urma să-și încoroneze fruntea cu niscaiva merite ale înaintașilor.Dezgustătoare manieră de confiscare a unor sărbători,de manipulare a maselor , de tefelire a istoriei .

Ce vreau să zic ?Că ..."năravul din fire n-are lecuire !"

În mai 1923, fruntașii politici ardeleni participă la **dezvelirea monumentului** ridicat în cinstea lui **Gheorghe Pop de Băsești** (1835-1919) conducătorul delegației memorandiste la cancelaria Vienei,președintele PNR,prezidentul Marii Adunări de la Alba Iulia (1 dec.1918)

..."Am citit deunăzi dările de seamă asupra serbării de la Băsești publicate în organele Partidului Național din Cluj și în gazetele honigmanilor de la București [Adevărul,Lupta ,Dimineața] și-am înregistrat **un monument de neonestitate profesională** , cu care de altfel **infuzoriile tiparului** ne-au obișnuit așa de mult în zilele din urmă.

Paraziții călimarei și-au lansat ,și cu acest prilej,**volbura de minciuni ordinare** ,croite anume **pentru zăpăcirea bietului public**.

...După spusa lor,**o vajnică învălmășeală** s-a dezlănțuit în jurul monumentului lui Badea Gheorghe .**Miile de țărani** -așa scriu veselii reporteri –n-au venit să cinstească numai memoria unui luptător mort, ci mai ales să-și afirme solidaritatea cu eroii răposatului Consiliu Dirigent .**A fost deci vifor și urgie mare .Cetele de săteni îndârjite** , sub conducerea înfricoșatului Neptun al maselor, d.Sever Dan ,**au primit cu vivaturi și urale pe d. Iuliu Maniu** [...] În schimb,**miniștrii de la București, au fost în grozavă primejdie** [...]Din toate părțile **roiau răzvrățiții cu privirile încruntate** să le oprească automobilele și-a fost nevoie de delicata bunăvoință a părintelui Man de la Gherla ,**ca revolta să nu se reverse , ca un teribil uragan.Chiar și subsemnatul** [Goga][...] era **pe-aci,pe-aci să fie sfâșiat ca un odios răufăcător** ,dacă **șeful** [Maniu][...] nu l-ar fi luat sub aripa-i protectoare ,**opriind furtuna** cu vocea lui de stentor :<**Stați pe loc armatele mele cotropitoare , așa sunt eu , milostiv cu adversarii mei!** >

..."Cam așa fel se prezintă parastasul ,văzut în **oglinnda chioară a nenorociților scribi închiriați**.Desigur, deodată cu **născocirea idioată,o formidabilă chelălăială s-a ridicat în coloanele ziarelor interesate** , brodându-se fel de fel de comentarii .cu scopul de a acredita în opinia publică fantazia cu popularitatea nesăbuită a patrioților protejați de "presa independență" de la București" [...] Cum ziceam,toată **chelălăiala asta de cerneală e o apoteoză a șolticării** care din nenorocire **se furișează tot mai des în așa zisa publicistică românească** ."

/Pace și blândețe la Băsești

..."La Băsești, nu numai că **a fost o atmosferă de sărbătoare** , cum se cuvine la praznicul unui om mort,dar **a fost perfectă liniște ,ordine și bun simț**.

Nimic din stupidele povești , n-am văzut nimic, n-am auzit nimic.

Nici tâmbălăul cu naționaliștii noștri adversari, nici primejdia miniștrilor, nici burzului împotriva mea.**Cu d. Maniu**, de asemenea, nu mi-a fost dat să am vreun incident, afară de întâmplarea ,plăcută nouă amândurora ,de **a ne fi strâns mâna ca doi creștini civilizați în fața altarului, la sfârșitul slujbei** [...] **A fost deci pace și blândețe evanghelică pe toată linia** [...]armonia din sătulețul Sălajului n-a fost cătuși de puțin tulburată."

/1923.Mentalități politice ardelenesti

"...masele noastre populare din Ardeal **se țin în rezervă în fața oricărei manifestatii de partid politic**.Motivul e simplu :**concepția de partid nu e trecută încă în mentalitatea multimei de aici**.Românii din Ardeal în trecutul lor de opresiune **n-au cunoscut diferențierea după grupări politice și nu s-au mișcat decât în cadrul larg al revendicărilor naționale**.De aici și denumirea de "**partid național**" care , însemna **tabăra integrală a tuturor energiilor românești în luptă cu statul ostil**.[...]

..."Adevărul e că noi **n-am pomenit niciodată o organizație** în acest sens, că **nu ne-a înscris nimeni nicăeri, că partizanii n-au fost cunoscuți și n-au luat niciodată vreun angajament** .Pur și simplu pe ideea împotrivririi de neam ,un suflu de protestare unanimă ne-a mișcat pe toți românii [...]

..."Având această moștenire în mintea tuturor, **masele noastre n-au făcut** , nici după dezrobire ,**politică de partid**.Ascultând păreri, cumpănind programe , primind sfaturi din partea locului sau urmând sugestiunile momentului,**multimea de aici a balansat în toate părțile**." (ex :rezultatele în alegerile de sub gov.Brătianu apoi ale gov.Averescu)

/Sistemul de partide în Ardeal

..." **Procesul de diferențiere după partide abia acum începe în Ardeal** " [mai întâi a

venit PP, apoi P-Ț, apoi PL care și-au făcut anume puncte fixe, punând bazele unei organizări.] Întrucât privește **mulțimea**, însă, **procesul de încheiere se găsește în prima fază. Milioanele de cetățeni** călăuziți încă de o explicabilă inerție, **sunt zestre în așteptare** pe seama acelor care vor să știe mai bine și să le pipăie interesele și care, prin personalități marcante, vor putea răscoli mai adânc în sufletul lor ..

-Partidul Național Vaida-Maniu

[LD : de sigur, multă invidie, multe frustrări, multe "polițe" în zisele lui Goga. Dar, dincolo de ele, argumente judicioase, constatări autentice, previziuni de bun simț care-și vor găsi confirmarea, mai devreme sau mai târziu .

..."Sub acest raport al concepției de partid, **lagărul d-lor Vaida-Maniu** se găsește într-o **declarată inferioritate față de celelate grupări** din Ardeal. [...] Legați mai mult de trecut decât de prezent, fără să se fi împrietenit cu împrejurările schimbate din care n-au izbutit să tragă consecințe programatice, **dânșii nu reprezintă o unitate de gândire politică. Rămăși în inerție alături, ei gândesc în zece feluri** și problemele curente îi agită în sens contradictoriu. **Aceasta explică târquiala lor cu toată lumea**, clasică prăvălie de "pertractări" pe la toate ușile, bălăbăneala unui așazis partid care, în doi ani, a descris imensa curbă între domnii I.Brătianu și Adolf Ștern, plasând pretutindeni o formă de tovarășie... [...] **Nenumărați oameni cumsecade** pătrunși de convingerea lor, **se degajează pe rând din acest mausoleu istoric**, deasupra căruia Badea Gheorghe, cu intuiția lui sănătoasă, s-a ridicat în adunarea de la Alba Iulia și a rostit dictonul din Biblie : **<Acum slobozește, Doamne, pe robul tău ...>** [...]

Partidul Național este cântecul de lebedă al acestui trecut .

În mormântul de la Băsești, doarme ultimul reprezentant legitim."

N)1924.Conștiința de partid în Ardeal

Din vol. "**Aceeași luptă**", ed.ziarului "Universul", 1930, (p.397-401)

/Basmul solidarității

"Dintre acuzațiile ce ni se aruncă din partea membrilor vestitului sinedriu de "o sută", cea mai des repetată este că **<am spart solidaritatea Ardealului.** >și că pe urma noastră, **distrugându-se o dulce armonie din bătrâni**, lumea de aici a înregistrat **curente de idei contradictorii și s-a împărțit în tabere opuse.**

Ce concepție imorală și antipolitică în acest **basm al...solidarității !**

Bunii mei adversari își închipuie că **Ardealul de după unire** ar fi trebuit ținut încă într-o îndelungată **toropeală politică**, ferit de orice sugestione din vecini și nemișcat ca o apă moartă.După opinia lor ar fi fost de dorit **să rămânem și pe mai departe zguliți [?]**

sub plapuma căldicică a partidului național, sub acoperământul căruia **să se fi aranjat în familie** toate trebușoarele noastre .[...]

Adăugați la aceste principii salvatoare și **ideea ce o aveau matadorii regionalismului** nostru că **Ardealul s-ar fi putut păstra în mod ermetic închis** în fața oricăror îndrumări din provinciile surori și că, **dacă o asemenea anomalie** ar fi fost realizabilă, ea **ar fi contribuit la întărirea unității noastre de stat ."**

O) 1930.A cui e vina ? (I)

Din vol. "**Aceeași luptă**", ed.ziarului "Universul", 1930, (p.402-406)
26 I.1930.

/PNT = regimul Maniu

[LD :ura lui Goga atinge simptome obsesive, dacă face un asemenea inventar .

Dar, ca și în alte cazuri, printre minciuni, exagerări, procese de intenții, bălăcăreli, răsar și unele remarci interesante, demne de "insectarul" moral pe care încerc să-l înjghebez.]

"Acum, că **lumea s-a lămurit**, și **regimul d-lui Iuliu Maniu apare** în fața tuturor minților limpezi **ca o pacoste națională**, acum e mai legitimă ca oricând întrebarea : **cine oare i-a împins de la spate pe acești nou-veniți**, ca să-i impună la guvernarea țării, **din ce elemente sufletești s-au înjghebat legenda șefului și curentul care i-a deschis drumul până la fotoliul de prim-ministru ? [.....]**

Ar fi o operă admirabilă de disecție sociologică, sugestivă și crudă în același timp, **dacă cineva ar scrie o carte** în care **să fixeze după categorii acest zbucium de zece ani ai așteptării**, să răscolească **toate speranțele** câte s-au pus la contribuție și **să facă**

să defileze înaintea cetitorului obiectiv **variatele tipuri cari au plimbat mirajul birunței vreme de o decadă ...**

...Cetățeanul mișcat de idealul național

...**E cetățeanul** ,suflet candid **care s-a înduioșat** înainte de război ascultând cuvântările lui delavrancea sau zuruirile de lanțuri ale părintelui Lucaciu ,om cumsecade ,sensitiv onest **mișcat de "idealul național"** .El a tresărit sincer la apelul fraților de peste munți și nu s-a îndoit o clipă de onestitatea lor .Acest visător își zicea :<**să vină ardelenii!** > El era sincer convins că durerea purifică și **că Iuliu Maniu vine pe arenă ca sinteza superioară a unor preocupări etice menite să transforme societatea noastră**.De aceea **l-a așteptat și l-a dorit din prima zi** ,l-a iertat pentru cuvântările leșinate și nu i-a cerut talent , a înghițit ceata barbară care-l înconjura , în frunte cu d. Cicio –Pop...

...Ahtiatul de Occident

...**E ahtiatul de "Occident"** ,care **oftând după Europa** în colțul lui de mahala și-a făcut **o teorie simplistă dictată de un rezon [?!] geografic** și a crezut în ea.Mai sceptic ca cel dintâi ,dar **dornic de înoiri** și susceptibil **la chemările civilizației** , a strigat și el cu convingere :<**să vie ardelenii!** >.Dintr-o vară petrecută la Brașov, din impresiile sumare privind la fereastra vagonului când a trecut spre Paris sau Karlsbad , din ce auzise el despre seriozitatea administrației austriece , **acest sincer iluminat al progresului s-a luat după jacheta d-lui Maniu** ,prins de falsul aparențelor .
Sătul de vechiul "bizantinism" ,a **cerut o lume nouă**. Din primul moment și-a dat seama că nu are de-a face cu niște intelectuali în persoana acestor provinciali, dar **nu se îndoia de calitățile lor de muncă și ordine**

...Epavele vechilor partide

Categoria a treia de aderenți, e mai puțin interesantă dar este **foarte numeroasă și ridicată până la Statul Major al PNT** .Sunt **epavele vechilor partide ,naufrațiați ai vieții**, dintre care mulți **își frânseseră cariera politică și busola morală** pe vremea neutralității.Dorința de a-și **reface virginitatea politică i-au mânat** sub ocrotirea "*apostolului de la Bădăcin*" **pe care nu-l prețuesc** câtuși de puțin, dar s-au legat de el **ca de un colac de salvare** .

...Tineri ariviști

Destui tineri proaspeți,**ariviști de după război foarte elastici** în interpretarea datoriei ,unii dintre ei **cu pretenții"intelectuale"** dar hotărâți de a se da cu "proștii" (cum zic ei în intimitate) fiindcă **locurile sunt pline** și șansele de căpătuală , problematice .

...Pleava subversivă

Adăugați la toți aceștia **pleva subversivă de multe nuanțe** care a sesizat **caracterul destructiv al regionalismului** propagat de stigmatele vechii stăpâniri ungurești ,și s-au asociat perfid **la o operă de răsturnare** ."Agenții sovietici sau iredentiști , scoțând cațul la Târgul Mureș, la Tighina lui Zipștein sau în Bucovina lui Ktakalia. strânși într-o ațiune paralelă militantă, dezlănțuind nesăbuite agitații "

P) 1930.A cui e vina?(II)

Din vol."**Aceeași luptă**" ,ed.ziarului "Universul" ,1930, (p.407412)

2.II 1930

[LD :Unele afirmații ale lui Goga ,recunosc,mă șochează și mă depășesc. Înșirate ca pe un inventar de mari greșeli ale liberalilor în Ardeal :**intruși ;postură de negustori, colaboratori dominați de busola stomacului ;cu pronunțat caracter regionalist proconsular ;timorați, fără autoritate , amatori de șurubării** .Toate astea "pregătind" atmosfera care a premers marea adunare de la Alba Iulia și luarea cu asalt a Bucureștiului de către ardeleni (1928)Obişnuite în polemicile de scandal ale vremii ,cred că sunt de cea mai crasă rea-credință.Sau ... poate mă înșel,și atunci voi lăsa chestiunea deschisă ,nu o voi ocoli, dar o voi trata ca pe **una din cele mai deșănțate propagande demagogice** Pentru că, este clar, nu poți să afli adevăruri obiective de la politicienii români în relațiile lor de adversitate]

/Partidul Liberal

"**Autorul de căpetenie** al acestui cutremur molecular în viața noastră de stat este , de sigur,**Partidul Liberal** ,care în atotputernicia lui de ieri , pe lângă reale servicii aduse țării în trecut,canalizează și **răspunderea pentru unele mari neajunsuri** în plină actualitate .. Nu trebuie de uitat că ,atât **resuscitarea spiritului de clasă** din vechiul Regat [**PT**] cât și **lansarea regionalismului ardelean** [**PNR**],amândouă manifestările care au răscolit instinctele mulțimii ca **să se unească apoi într-o singură tabără** [**PNT**] au la origina lor **lipsa de orizont din politica Partidului Liberal**.

Cine va scrie odată istoria zbucriumului intern [**LD :iar aviz viitorimii !**] **din prima decadă a României** dedupă război, va avea prilejul să constate deodată cu **regretabila miopie a vechilor organisme politice** la noi, și **necontestata linie de oboseală** prin care se caracterizează activitatea lor posbelică. "

-PT= emanație a miopiei liberale

"**Partidul țărănesc** e o **emanație directă a protestării împotriva stăpânirii liberale** din ultimele decenii.[...] **masele rurale** din România de ieri ,cu tot complexul lor de necesități, **n-au izbutit să atragă** în mod covârșitor **preocupările guvernanților** ,prinși de mirajul atâtor clișee de import ."

-Burghezie inventată ad hoc

"**Urmând lozincile marelui I.Brătianu ,epigonii lui le-au strâmtat și n-au mai văzut dincolo de ele.Încălziți de ideea creării unei burghezii cu orice preț, forțând evoluția într-o țară cu relații de viață patriarhală, ei au anngajat întreg aparatul statului la opera de procreație dificilă a unei clase inventate ad hoc,** în vreme ce **țărănimea** , care constituia elementul nostru de baștină, **era lăsată în părăsire**

-Țărănimea – victimă perpetuă

"**Țăranul**, atât sub regimul conservator-latifundiar cât și sub oblăduirea capitalisto-burgheză a liberalilor,**a fost deopotrivă apăsător** în toate impulsurile lui de a-și ușura greul vieții.**Relațiile de proprietate îl condamnă la servitute** , pe de-o parte ,**înfăptuirile liberale antiagrare îl opresau**, de alta Foamea pământului a strigat zeci de ani , alături cu foamea de dreptate [vorbește de răscoala din 1907 ,de lupta cărturarilor pentru țărani] Partidul conservator a căzut repede,Partidul Liberal rămas singur pe teren, a canalizat toată răspunderea trecutului."

-Blocarea Ligii Poporului pentru evoluție lentă

"**Țăranii demobilizați** au adus cu ei acasă o conștiință politică ,care s-a pus în mișcare și **a făcut zid** împrejurul **Ligii poporului** .**Dacă generalul Averescu** ar fi fost lăsat să-și ducă înainte realizările în favoarea păturii rurale,fără să fi fost înlăturat de la guvern cu savante intrigării de culise,**exaltarea satelor pe lozinci demagogice nu s-ar fi produs** , și politica României ar fi păstrat **ritmul unei evoluții lente** fără salturi vertiginose .

-Paradoxul relației PL-Ardeal.

[**LD :Unele afirmații ale lui Goga ,recunosc,mă șochează și mă depășesc. Înșirate ca pe un inventar de mari greșeli ale liberalilor în Ardeal :**intruși ;postură de negustori, colaboratori dominați de busola stomacului ;cu pronunțat caracter regionalist proconsular ;timorați, fără autoritate , amatori de șurubării** .Toate astea "pregătind" atmosfera care a premers marea adunare de la Alba Iulia și luarea cu asalt a Bucureștiului de către ardeleni (1928)Obișnuite în polemicile de scandal ale vremii ,cred că sunt de cea mai crasă rea-credință.Sau ... poate mă înșel,și atunci voi lăsa chestiunea deschisă ,nu o voi ocoli, dar o voi trata ca pe **una din cele mai deșănțate propagande demagogice** Pentru că, este clar, nu poți să afli adevăruri obiective de la politicienii români.]**

"Cu regionalismul din Ardeal lucrurile stau cam la fel în ce privește cauza inițială și biruința recentă a acestui microb indezirabil.**Particularismul de peste munți** , care există în suflete ca o zestre tristă a veacurilor de umilință, **a fost pus în valoare și transformat în instrument politic de greșelile Partidului Liberal** .

..." În adevăr ,s-ar putea scrie pagini multe de migăloasă analiză asupra **raporturilor dintre Partidul Liberal și Ardeal**, menite să explice **paradoxul ciudat al unei izolări reciproce** care stăruie încă.**Cum se face că organismul politic** care în trecut a

accentuat neconținut ideea națională și a girat cu numele lui dezrobirea de peste munți, a fost socotit zece ani și este azi socotit intrus în Ardeal ?

Situația se poate lămurii numai dacă ne gândim la greșala inițială ,la primele zile după unire. Necunoscând psihologia specială a provinciei alipite și neavând o intuiție fericită, **conducerea liberală** de la început **a călcat cu stângul în Ardeal**. [...]

..."**Liberalii** –îmi spunea cândva pe bună dreptate un analist obiectiv și crud –n-au venit în Ardeal **nici ca stăpâni , nici ca frați , și-au ales postura cea mai rea și cea mai apolitică: de negustori . [LD ?!]**Caracterizarea e lapidară , dar nu departe de realitate , fiindcă prestigiul armelor românești biruitoare ca și elanul îmbrățișărilor frățești , **au fost copleșite** în curând, se știe, **de valul așa-ziselor naționalizări , de operații de bancă și alte afaceri prea puțin altruiste [?!?]**

..."O declarată stângăcie , care intervine totdeauna când sunt prea multe abilități la mijloc, a făcut apoi ca **liberalii să-și asocieze în Ardeal** tocmai **elementele excepționale ca moralitate politică pe vremea ungerilor [?!?] ,rătăcitori odinioară după busola stomacului în tabăra contelui Tisza . "**

..."Adăugați la acestea **nota pronunțat regionalistă a Partidului Liberal**, care pătimea și el de **același defect** ca și comitetul de o sută și care a imprimat **caracterul proconsular al politicii sale în Ardeal [?]**, unde **și-a instalat șefii de organizații aduși din mari depărtări.**"

Toate acestea ,**plus ultima guvernare după decedarea lui I.I.C.Brătianu , timorată și fără autoritate** ,tinzând a înlocui gestul franc al omului de credință cu **mici șurubării de învârteală orientală**, toate acestea **au fost teren prielnic pentru demagogii inconștienți și au rodit vestita adunare de la Alba Iulia** , din care prestigiul ultimului guvern liberal a ieșit zdrențuit .

Iată în cadrul unei schițe succinte **răspunderea politică a nebuniei de astăzi**. [1930] Nu se cere o specială erudiție ca să fie completată pas cu pas în toată înlănțuirea ei cronologică."

R)1931.Ideea unirii

Cuvântare radio,24 I 1931.Din vol. " *Discursuri* ", Cartea Românească,1942 (p.445-450)

[LD:primul **discurs radiofonic** ,pentru că – mărturisește el- s-a ferit până atunci de microfon dintr-o "**nepricepută șfială**" față de descoperirile pe care mintea lui "**nu le-a pătruns de-a binelea**".Și-a birut "**rezerva**" ,în clipa în care i s-a cerut să vorbească elevilor de liceu despre ideea unirii Extrag de la el doar viziunea.Și mărturisesc: cu mici excepții, mi-ar place să-mi **insușesc argumentele și spiritul lecției de istorie** a lui Goga .]

/Fazele ideii

"**Ideea unirii , ca lozincă militantă**, a trecut prin **mai multe faze** până s-a desprins ca **un fruct copt și ne-a dat încheierea de azi**.

...barda lui Mihai

"Peste negura vremilor **sclipise în treacăt barda lui Mihai** ; lăsând să se întrevadă ca la lumina unui fulger **drumul destinului** , dar aceasta era **numai licărirea profetică a geniului** ,care se plătește scump cu prisos de lacrimi și suferințe , fără a se putea bănui măcar ziua răscumpărării "

...înțelepții neamului

"Trebuie să vină mai întâi **învățătorii neamului , creatorii de doctrină**, care în lumea abstracțiunii **să ridice problema la nivelul unei dogme** , cu gândul de a o înstăpâni în toate mințile "

...istoriografii ardeleni ,școala latinistă

"**Acești pedagogi ai neamului au răsărit din Ardeal**.Unirea bisericească cu Roma - un **proiect al dezmembrării noastre spirituale combinat la Viena** – ni i-a dat ,vrând oarecum soarta **să dejoace planul dușman care urzea pierzarea noastră**. Un Petru Maior, Gheorghe Șincai, Samuil Micu ,cărturari ardeleni de la sfârșitul veacului al optsprezecelea,atrași de splendorile Romei,**chinuiți de enigma originii lor, au descoperit marea noastră taină de familie** și întorși acasă, au spus-o tuturor. **Acești istoriografi**, părinții școalei latiniste de mai târziu,sunt **primii semănători conștiențiali ideii noastre de unire** .Firește, paginile lor nu codifică programul luptelor

viitoare pentru realizarea unui plan, dar de sub cuviința lor umilă de slujitorii "prea-înaltului chezaro-crăesc scaun" se ridică **ochii iluminați de amintirile anticului Lațiu**. Nici o putere din lume nu-i mai putea clătina în credința lor ;otrava sfântă le pătrunsese toate fibrele gândirii ,**sămânța era aruncată , rodirea aștepta în umbră.**"

...școala românească

" **Românismul** a intrat în veacul al XIX-lea , deci, **preparat sufletește** pentru luptele pe care avea să le dea și **înarmat cu doctrina coresponsătoare** pentru a înțelege **principiul de naționalitate**, pe care Occidentul îl asvârlise în laboratorul Europei scaldat în râuri de foc și de sânge. Când Gheorghe Lazăr , prin anii douăzeci ai veacului trecut , și-a deschis la București modesta "Școală românească" , s-au găsit boieri care să-l înțeleagă.

...Tudor Vladimirescu

"**Spiritul public** se dezmeticea de sub **apăsările domniei fanariote** ,și **răzvrătirea lui Tudor Vladimirescu** era o dovadă categorică pe seama tuturor , că jos, în culcușul adânc al energiilor populare ,ura împotriva străinului clocotea cu dezlănțuirii pătimașe."

...Parisul , continentul

"**Continentul** ,care fierbea **germenul de revoltă al moștenirii lui Napoleon** și pregătea mulțimile pentru **viitoarele schimbări de hartă**, în sensul unor **delimitări etnice**, continentul ,când a început să-și întindă rețeaua lui fermecată asupra latinilor de la Dunăre ,**a găsit ecou aici** , din ce în ce mai puternic.**Parisul, uriaș stâlp de foc cu o revărsare planetară**,ne-a trimis tot mai des ispitele lui. Repede , cu acea înfrigurare care stăpânește totdeauna adolescența popoarelor , **un impuls romantic de unire** a răsunat la noi și a vrăjit toate inimile

...ideologii de la '48

[LD: spre deosebire de legionari care considerau '48 ca o deraiere de la linia națională, Goga este un prețuitor al generației pașoptiste]

"S-a înjghebat **generația ideologilor de la patruzecișopt ,a doua izbucnire colectivă a conștiinței noastre naționale** .De astădată, primind îndrumările de la Apusul civilizată, **dogma a crescut în intensitate și în adâncime** .Literatură, știință, politică, toate manifestările noastre de viață **s-au brodat pe ideea unirii**. Anul patruzeci și opt ,care a zguduit Europa ,a fost **botezul nostru de foc pentru consfințirea acestui crez** .Kogălniceanu este exponentul politic, iar Alecsandri corifeul literar al epocii.

...internaționalizarea ideii unirii

" O admirabilă **pleiadă de suflete generoase** și de **talente deosebite se saltă pe arenă**. **Contactul cu străinătatea** e luat și **problema unirii celor două Principate se așează în perspectiva unui cadru internațional**

...unioniștii

Revoluționari și emigranți, visători la început, constructori mai târziu,**se agită în toate părțile , fiecare cu rostul lui de suflet și de nervi**.**Goleștii, Brătienii, Kretzulescu, Costache Negri, Ioan Ghica** , și atâți alții.**În atelierul lor s-a făurit s-a făurit unirea principalțelor .**

/1859.Alexandru Cuza

"Alegerea lui Cuza la 1859 ca Domn, nu e decât **pecetluirea ideii naționale în apogeul ei**.Această generație grăbită în foamea de adaptare la Apus,**a creat România modernă**.

...Dinastia străină

" Dinastia străină a **fost amuțirea uricărui egoism local, în fața patriei noi**. **Războiul de independență și proclamarea Regatului** nu sunt decât **încoronarea unui întreg ciclu** de înfăptuiri realizate de acești ideologi de la patruzecișopt , care vor rămâne în istoria noastră cu aureola de **părinți ai patriei** ."

/ Domnia lui Carol I

"Al treilea popas al evoluției românești s-a făcut sub domnia Regelui Carol I .
Viața laborioasă a înțeleptului monarh a schimbat aspectul României [...]
În aproape **40 de ani de pace ,țara consolidată și-a lărgit temeiurile culturii și
orizonturile de gândire.**În această vreme **dogma a progresat ,unitatea sufletească a
românilor de pretutindeni s-a statornicit** în cugete și a devenit **formula curentă a
științei românești."**

...Eminescu

[LD: dincolo de toate , impresionanta modestie (sau e altceva ?) care-l determină pe
Goga să se abțină de la nominalizări și merite personificate .**Eminescu este declarat
suveranul spiritual al ideii naționale.]**

"Nu este acum momentul când s-ar putea rosti nume proprii [?!?], pentru a detalia acest
zbuucium îndelung.Nici constelația literară , nici vastra eflorescență politică nu pot fi
invocate aici. [?!?] **O singură personalitate stăpânește** de sus ,de la înălțimi siderale
neatinse încă de noi,**crebrălitătea neamului : e Eminescu , poetul și cugetătorul.**
Creațiunea lui artistică e cea mai înaltă culme ,**cugetarea lui politică rostește
sentințele definitive.**Din ziua în care suflarea lui de foc a azvârlit în clocotul conștiinței
pbștești deviza :<**De la Nistru pân'la Tisa**>, din ziua aceea , **ideea unirii** se încleștase în
sufletul și carnea noastră.**Izbândirea sa era numai o chestiune de oportunitate "**

...Soarele de la București răsare

"Privirile tuturor românilor erau îndreptate spre acest Regat , de unde porneau neconținut
radiațiunile credinței.<**Soarele nostru la București răsare**>spunea cineva din Ardeal și
avea dreptate **Regatul de ieri e punctul arhimedic al românismului de astăzi.**

/Domnia lui Ferdinand I

"Ce-a urmat mai târziu , de la începutul de epocă până la frământarea de azi , se știe.
Sub sceptrul Regelui Ferdinand ,ideea trup s-a făcut , și sângele sutelor de mii de
ostași a întărit cu pecetea veșniciei îmbrățișarea noastră"

S)Mai 1927.Sărbătoare pe Câmpia Libertății, Blaj

3-5 mai 1927.(p. 462-466)

[LD: rețin câteva idei pentru frumusețea limbii , pentru metaforele folosite de poet , și nu
pentru prestația ministrului de Interne !]

▣Blaj-loc de pelerinaj

Câmpia care a auzit "cea dintâi spovedanie a Ardealului "

"Ziua de 13/15 mai 1848, e **stâlpul de foc ce s-a aprins după veacuri de întuneric** , e
prima zi a libertății noastre politice "

Vizionarii de la 1848 "**au codificat** din instinctul maselor **un crez, un program politic "** .

/Pleiada pașoptistă

Statul Major,înconjurat de clerici :**Șaguna**(îndrăznețul ierarh diplomat),**Cipariu** (ascetul
scripturilor bătrâne), **Avram Iancu** (dârz și întunecat ca un început de furtună),popa
Balint (viteazul), **Axente Sever** (voinic ca o prăvălie de munte)

" Într-un colț ardeau înfrigurați de epopee ochii lui **Bălcescu "**

"În această **atmosferă de mare praznic** necunoscut încă , s-a ridicat pe piatră un om
firav cu chip de apostol.Era **Simion Bărnuțiu** , cărturarul tribun ."

/Învățăminte și consecințe

-Ziua de 3/ 15 mai însă e cea dintâi pagină în **cartea facerii** .Aici a fost **prologul** în
marea dramă , care peste șaptezeci de ani s-a închis în râuri de sânge pe câmpiile
Moldovei.

-"Astăzi , visul lor s-a împlinit ,idealul care animă **teoriile constituționale ale lui
Bărnuțiu** , **viziunile fugare** din nebunia Iancului, **apoteoza latinătății** din care se
împletea **filologia luiCipariu** , toate s-au încadrat în realitate .

-"**Ardealul**, încheat azi pe veci în patrimoniul unirii, trebuie crescut încă în percepțele
dragostei de neam care a zbuuciat adunarea de la 1848 ,"

- "Înviați cuvântul lui **Bărnăuțiu** , ca să aveți un **catehism al ideii naționale integrale** .
Reaprindeți candela de veghe din **biblioteca lui Timotei Cipariu** , ca să înțelegeți
avântul nobil al unei **cerebralități creatoare**.Însușiți-vă din **îndrăzneala lui Iancu**
îndemnul viguros al energiei active ."
-**Câmpia Libertății** ne va chema întotdeauna ...

Atenție LD: alte articole din același volum : fișier PNA-Goga (1932-1935)

10)C.Gr.Zotta,N.Tulceanu,"Partidele politice din România și programele lor",

▣Partidul Poporului

(p.86-89) (președ.mareșal **Al.Averescu**)**Comitetul executiv** [' 34] :mareșal **Al.Averescu**
—președinte;**Gr.Trancu -Iași**-vice președinte.

P.P.a guvernat în anii **1920-1922 și 1926-1927**.

-Legea agrară s-a elaborat sub acest regim.

-**Mica Înțelegere** ,s-a fondat sub acest regim.(**Take Ionescu**)

-**Recunoașterea Basarabiei** de către Italia.

/Liga Poporului, Iași, 1918.

...A luat ființă odată cu **terminarea războiului,la Iași,(1918)** în baza unui act constitutiv
al **Ligii Poporului**.Cu acel prilej,s-a întocmit un **Program** care prevedea:

/asigurarea **domniei legilor**,prin stîrpirea politicianismului vătămător;

/ridicarea **intereselor generale** deasupra intereselor personale;

/ridicarea **masselor dela orașe și sate** prin puțința de a participa activ;

Înfăptuirea acestui program urma să se facă prin:

a)**Acțiune de propagandă educativă și culturală** ;

b)**Înfrățire și sprijin reciproc între clase**;

c)**acțiune politică**;

/ **P.P.** a luat ființă prin **transformarea Ligii poporului**,cînd a fost adus la guvern și
și-a organizat ramificații în toate județele.

Programul oficial de guvernare: **[numerotare L.D.]**

1)Servirea complexului **tuturor intereselor** poporului românesc.

2)**Partid constituțional**,cu aplicarea strictă a dispozițiilor constituționale.

3)**Regim reprezentativ real**,prin:

-asigurarea liberei exprimări a voinței cetățenești;

-atenție la reprezentarea minorităților;

-toate clasele să aibă o reprezentare în parlament;

-lărgirea reprezentării profesionale în Senat;

-introducerea reprezentării profesionale în Ad.Deputaților;

4)Modificarea **legii administrative**,pe principiul **descentralizării**,

iar **autoritatea centrală** cu rol de supraveghere a **ideii de stat unitar**.

5)**Unificarea legislativă judiciară**,pentru a se da tuturor provinciilor Regatului o legislație
unitară,întemeiată pe **tradiție,nevoi și spiritul timpului**.

6)Desăvîrșirea **reformei agrare**,prin aplicarea legilor votate.

/organizare agricolă,care să transforme pe **țăranul împroprietărit**
într-un **adevărat agricultor**.

/**Învățămînt** agricol,zootehnic,silvic,viticol,pomicol,
pus pe baze practice și demonstrative.

7)Recunoscînd **rolul industriei ,după agricultură**,în economia națională,

Statul va continua politica de încurajare legală a industriei.

O mare atenție se va da **meseriilor și industriei casnice țărănești**,

iar **furniturile statului** se vor executa prin **industria națională**.

8)**Învățămîntul** de toate gradele,va fi **reorganizat**,în sensul îndrumării practice cît mai
pronunțate,prin introducerea **lucrului manual și micilor ateliere în școli**.

Se va organiza înv.**adultilor,profesional , comercial și tehnic** de trei grade
(inferior,mediu,superior).Pentru a se înlătura influențele politice,

înv.universitar se va organiza pe baze **autonome**.

9)**Armata**,organizată pe baze care să asigure securitatea țării.

Termenul de servicii, va fi redus la o limită care să-i asigure
o bună instrucție și o solidă educație militară și națională.
 /Se vor înființa uzine pentru fabricarea armamentului și materialului de război.
 Armata va fi chemată și la o operă de refacere economică a țării.
 Partidul poporului / '19-'34

11) Al. Averescu, "Constituirea Ligii Poporului", 3 apr. 1918

("Îndreptarea", 14 apr. 1918) [Documentar ISISP, L.D., p. 293]

Liga Poporului, sub conducerea gral Averescu, se organizează într-o organizație pentru realizarea următoarelor puncte:

Intrarea de fapt în **viața constituțională**, prin aplicarea nefățarnică a **art. 31** din constituție, care glăsuște că "Toate **puterile statului emană dela națiune**, care nu se poate exercita decît numai **prin delegațiune** și după principiile și regulile în constituția de față."

Stabilirea răspunderilor pentru abuzurile în conducerea intereselor țării și care au fost **cauza nenorocirilor actuale.**

Reforma agrară, cu trecerea pămînturilor expropriate în principiu, în stăpînirea imediată și efectivă a sătenilor, prin mijlocirea obștiilor sătenești, votul universal direct și secret și obligator
 ...semnăturile se vor da publicității în ziua decretării demobilizării generale.

Averescu / 1918

12) Al. Averescu, Manifestul Ligii Poporului, 23 dec. 1918

("Îndreptarea", 23 dec. 1918) [Documentar ISISP, L.D.]

1. Reforma constituțională.

Revizuirea întregii constituții, pentru aranjarea României Mari pe **temelii largi democratice**, cu îngrădirile necesare pentru ca drepturile națiunii să nu mai poată fi știrbite.

2. Reforma agrară.

/ Înăptuirea neîntîrziată a **împroprietării țăranilor**, pe baza constituției, modificate în 1917, lărgind-o la nevoie, pentru ca toate familiile rurale să aibă o proprietate, de **cel puțin 5 ha.**

/Înscrierea în Constituție a **dreptului permanent de expropriere** de către **stat în viitor**, a tot ce ar trece, fie prin moștenire, fie prin cumpărături, **peste 500ha**, și a **oricărei parcele** sub **2,5ha.**

/Exproprierea realizată, vor fi o îndrumare **spre socializarea pămîntului, chestiune care va fi studiată în amănunte.**

/**Pămîntul** aparține numai celor ce-l muncesc. **Arendarea** pămîntului nu se va admite decît obștiilor țărănești.

3. Reforma administrativă.

[...]

8. **Chestiunea feministă.** Emanciparea femeilor, punîndu-le pe acelaș picior cu bărbații, din p.d.v. al drepturilor civile, și admiterii în funcții publice. Admiterea lor în consiliile comunale cu vot deliberativ în chestiunile de solidarizare socială

Averescu / '18

13) C. Argetoianu, "Memorii. Pentru cei de mîine, amintiri din vremea celor de ieri,"

Vol. I-VIII

Ediție și indice, Stelian Neagoe, Edit. Machiavelli, 1991-1997

Vol. VII, Partea VI (1923-1926)

Vol. VIII, Partea VII (1926-1930)

(vezi **fișier Carol II**)

Argetoianu / Vol. VII, (p. 127---)

▣ In vara și toamna 1924, s-a legat mai strâns de Prințul Carol, fără să intre în intimitatea lui, de aceea nu l-a putut împiedica să facă prostia din 1925.

"mă scirbiseră de dînsul și e probabil că raporturile noastre ar fi rămas din cele mai reci, dacă n-ar fi intervenit simpatia principesei Elena pentru soția mea și despărțirea mea de Averescu."

El s-a apropiat de Argetoianu. **Prințul Carol** purta "o ură de apaș" contra 3 oameni: Barbu Știrbei, (ca amant al mamei sale), Ionel Brătianu (pentru că îl judecase și condamnase),

Averescu (pentru că îl considerase ostaș "mediocru", dar, mai ales, pentru că se solidarizase cu Brătianu, la căsătoria cu Zizi, ba chiar a dus la capăt desfacerea romanticei căsătorii.

Argetoianu, Vol.VII, 1925/ (p. 230-26)

[Context: tratativele pentru fuziunea P.N cu PT, oct.-dec.'25, discuțiile programatice din casa lui Argetoianu] (Vezi fișier PNT)

...Din fericire toate s-au sfârșit cu bine, fără bătaie... dar a urmat ...

"bomba cu prințul Carol", în ajunul Crăciunului '25., care a modificat raporturile dintre diferitele forțe politice.

Actul de renunțare semnat de Carol, **Milano, 28 dec. 1925** (text integral) Atît la **Consiliul de coroană** (Sinaia, 31 dec. '25), (amănunte, poziții, culise), Argetoianu / (p. 253-254)

"Dacă în fața și auzul regelui fiecare politician s-a încadrat în plutonul de execuție a prințului Carol, departe de ochii și de urechile lui Ferdinand, fiecare și-a reluat libertatea de gândire și de simțire.

Ura împotriva lui Brătianu era atît de mare, încît **mai toată lumea a simpatizat cu Prințul, cu tot scandalul dezlănțuit în jurul lui, cu toată plecarea lui rușinoasă.**

Argetoianu / (p. 262)

"Ce era mai nostim, era că duceam ponosul unor învinuiri închipuite.

Căci nu eram carliști, nimeni, de la Partidul Național !

Nu era carlist nici Iorga, nu eram carlist nici eu, și mai puțin Maniu !

Argetoianu / mart.'26

▣ **Ocolirea Partidului Național / Guvern Averescu**

[Context: tratativele pentru fuziunea P.N cu PT, oct.-dec.'25, discuțiile programatice din casa lui Argetoianu]

/ Toate îl îndrîjiseră pe Brătianu care, din acel moment, a făcut totul pentru a împiedica succesiunea la guvernare. **De aceea l-a adus pe Averescu !** (vezi fișier PNT)

/ .. la ora 5 Iorga a plecat la palat, la ora 6 s-a înapoiat spunînd că a predat lista, la ora 7 s-a aflat formarea guv....: **Averescu !!!**

Stupoare, revoltă, urlete, blesteme, înjurături :

"lovitură de stat!" , "revoluție!" "bătaie de joc!"

A doua zi **Iorga** i-a povestit lui Argetoianu cum a decurs audiența la rege.

/"Iorga își plătise polițele și Regelui și lui Maniu și își freca mîinile."

Argetoianu / (p. 284-287)

....Lovitura a fost atît de cruntă, încît i-a rebuit 2 zile ca să-și revină.

Nu putea pricepe.

De ce-i spusese regele că era hotărît să cheme P.N. la putere?

De ce-l autorizase să-i comunice acest lucru lui Maniu?

De ce-l trimisese pe Stîrcea cu același mesaj la Maniu?

De ce discutase Tancred Constantinescu (PNL) cu P.N.

legea electorală, convins că va urma guv. Brătianu?

Jucase "comedie" Știrbei, complicele credincios al lui Brătianu?

Se înșelase Costică Hiott (Casa regală) ?

/ Încet și tîrziu s-a lămurit : "Ne curățase **Prințul Carol** .[...] **Lovitura Prințului** a schimbat fața lucrurilor [...] **Chestiunea Carol** a devenit din ianuarie 1926 înainte **pivotul politicii românești** [...] (vezi pe larg **fișier Agrarism- Aegetoianu**) (p. 224-230)

Argetoianu / '26

▣ **Argetoianu**

E mai mult ca sigur că **decepția dela sfîrșitul lui martie 1926**, m-a scutit de decepții mai mari mai tîrziu. Amorul meu propriu ar fi suferit mai puțin dacă beneficiarul loviturii ar fi fost

altul decît Averescu [...]triumful lui Averescu mi-a fost atît de dureros, încît am înlăturat toate pornirile de părăsire a politicii și am rămas ca să mă răzbun. Cu această memorabilă înfrîngere s-au încheiat pentru mine doi ani și mai bine de trudă ce ar fi meritat o soartă mai bună. "

Argetoianu /VIII,(p.58-74)

Boala regelui.Criza dinastică.Culise.Rolul lui Argetoianu.

(vezi fișier Agrarieni-Argetoianu)

Argetoianu/ apr.'27

▣ **Debarcarea lui Averescu**

/ În acest "ghiveci național", **bucata de rezistență era Brătianu.Era singurul om capabil să împiedice anarhia.** (p.86-87)

/ **apr.'27**, la Florica .**Hotărîrea lui Brătianu** de a debarca pe **Averescu** .

Brătianu: <Te-am rugat să te oprești la Florica fiindcă trebuie să luăm **hotărîri importante**. Îți aduci aminte că mi-ai spus astă-toamnă că **Averescu e capabil de orice**,chiar și să nu facă nimic.Ei bine,eu cred că **de data asta va încerca să facă ceva**.Regele merge din ce în ce mai rău [...]deznodămîntul se apropie [...] **Averescu va încerca** în ultimul moment **să pună mîna pe conducerea statului**,sub o formă oarecare.

Formula importă puțin,oricare ar fi ,ea va însemna **dictatura generalului**. [...]

Nu e decît o soluție:**schimbarea cît mai repede a guvernului**.

E indispensabil să fiu eu la guvern la moartea Regelui . [...]

luxarea lui Averescu socotesc că o pot obține singur,dar pentru altceva am nevoie de dta.[...]chemarea unui rege muribund nu-mi mai e de ajuns : **trebuie să mă cheme țara**.[...]M-am gîndit la un Minister de tranziție [...] de **alegeri noi** [...] Prezan ;**dta la Interne** și... >

Argetoianu :< Și așa face **alegeri libere** cu o mare majoritate pentru **Partidul liberal,ca rezultat**...>

Brătianu: <**M-ai priceput de minune** .Cu dta la Interne și cu Prezan în fruntea guvernului **nu mă mai tem de nimic**,chiar dacă -doamne ferește - s-ar întîmpla ca Regele să moară [...] >

- **Argetoianu** :< Sunt hotărît.**Primesc** . > și am dat mîna...

Brătianu:< Să știi că în afară de **dta**,numai frate-meu **Vintilă** și **Duca** **sunt și vor fi în curent cu planurile noastre** >

....**propunerea lui Brătianu mă tenta f.mult**. "**Pentru nimic în lume n-aș fi vrut ca Averescu să ne încalce pe toți** iar pe de altă parte **mă înveselea** mult ca tocmai Brătianu ,care-l scăpase politicește de peire în 1926 aducîndu-l la putere - ca **tocmai Brătianu** să fie acela care un an mai tîrziu ,**să-i dea lovitura de moarte** [...] **aveam socoteala mea personală cu Averescu de reglat** : generalul cîștigase manșa întîi [...]îmi venea și mie rîndul să cîștig una [...]"

Argetoianu / apr.'27

▣ **Tratative Averescu -PNȚ**

[10 mai 1927] ședința festivă ,50 de ani de la proclamarea independenței.

Averescu și partidul lui au atins culmea carierei lor politice (p.97-100)

(**descrie festivitatea dela Parlament**) dar și **începutul prăbușirii lor**.

/Aversiunea față de guvernele eterogene, a fost **singurul sentiment constant al lui**

Averescu.Ideea unui guvern de "colaborare"sau "național" îi apărea ca o gogoriță, dar avea și momente de descurajare,și de aceea **a dus tratative cu PNȚ**, (cel mai puternic partid anti-liberal). ,(p.106-107)

Tratativele au fost duse de **Averescu** ,iar din partea PNȚ ,

de **Grigore Filipescu**,Emanuel Antonescu și Lucasievici

(**conservatori** rămași,împreună cu Mișu Cantacuzino,în P.N.și după fuzune,în PNȚ.)

Mandatarii PNȚ ,în ura lor contra lui Brătianu,și-au pus toate puterile în joc să ajungă la o înțelegere cu Averescu,impunîndu-i condiția noilor alegeri.

/ **Maniu** n-a aprobat colaborarea,penrucă s-a "amestecat puțin și nenea **Ionel Brătianu**" ,care a trimis și el emisari la Maniu pentru "guvern național"

(avertizîndu-l de posibilitatea de a lua în brațe "un cadru politic")

Cînd emisarii **ex-conservatori** au sosit "**acasă** "**la Maniu**

să raporteze succesul **Nolică Antonescu** l-a auzit pe **Vaida** spunînd :

< ...bine,atunci a rămas hotărât,**mergem cu liberalii** >.

/ **PNȚ a respins înțelegerea cu Averescu**, "crezul democratic al partidului neputându-se împăca cu metodele dictatoriale și cu scopurile urmărite de șeful guvernului"

(vezi **fișier PNȚ**)

Oricât ar fi vrut Averescu să formeze un guvern de "uniune națională", nu ar fi putut :

/ **cu PNL**,nu putea fi vorba de o colaborare,avînd în vedere acțiunea lui Brătianu, deși Goga încercase;

/ **cu PNȚ**,tratativele eșuaseră ,și rel.s-au înrăutățit ;

/ **cu gruparea lui Lupu**,recent formată,nu se putea,deoarece gravita în jurul lui Brătianu; / **cu PN-Iorga** nu,pentru că nu fusese încă prim-ministru;

/ **cu Cuza,socialiștii și comuniștii** ,nu puteau fi luați în considerație.

"Marea greșală a lui Averescu,în acel moment,a fost că **n-a știut să ia taurul de coarne**.[...] **Averescu ,care nu putea suferi pe Prințul Carol**,care fusese cel mai dîrz împotriva lui în Consiliul de coroană întrunit la Sinaia care se legase printr-un pact cu Brătianu pentru împiedicarea unei eventuale înapoieri a fostului moștenitor,

Averescu își schimbase cu totul atitudinea [...] și **începuse să încurajeze nădejile regelui și să favorizeze raporturile acestuia cu fiul exilat** .[...]

Dacă ar fi avut curajul să aducă pe Prințul Carol în luna mai [27],

la patul tată-său în agonie,nu încapă nici o îndoială că soarta lui Brătianu ar fi fost pecetluită ,iar el,**Averescu,ar fi rămas stăpînul situației și după întronarea lui Carol**.

[...] **de frica lui Brătianu**,s-a declarat pe față împotriva unei chemări a Prințului la căpătîiul părintelui muribund,chemare f.discutată prin mai și iunie1927.[...]

Încercînd să se așeze pe două scaune ,a alunecat între ele.[...]

s-a înșelat și a pierdut partida. "

Argetoianu / VIII,(p.112----)

▣ **Demiterea gov.Averescu**

/ **5 iun'27 .Brătianu** ,sprijinit de Știrbei și regina Maria,

luase în ajun toate măsurile pentru a precipita **demiterea lui Averescu**.

/ Dar,la Scroviște, Ferdinand nu l-a vrut pe Prezan, și Regina l-a determinat să-l numească pe Știrbei.Apoi Hiott a fost trimis cu decretul pentru contrasemnare ,la Averescu .**Averescu** și-a pus monoclu,a citit încet decretul,s-a uitat lung la Hiott, i-a spus că trebuie să-și scrie demisia,a scris-o și i-a dat-o ,semnînd și decretul, și ar fi rostit doar atît : **<Știrbei ! >** și a început să rîdă.

Apoi și-a anunțat colegii de cabinet,care s-au agitat,

dar Averescu i-a potolît. "[...] **simțiseră că le-a căzut o cărămidă pe cap** , cum au mărturisit-o chiar ei mai tîrziu [...]"

Argetoianu / '24-27

14)Iorga," România contemporană dela 1904 la 1930.

SUPT TREI REGI,Istorie a unei lupte pentru un ideal moral și național."

București,1932

CELE DOUĂ LUMI DIN NOU FAȚĂ-N FAȚĂ

Iorga/ '20

▣**Guvernul Averescu**

(p.341-)

[**L.D.Atenție!** descrie alegerile,governarea,demonstrațiile,anarhia, pericolele,etc.etc. în fraze atît de lungi și parantezate ,cu tot felul de intercalări, încît prefer să nu le lămuresc,selectînd doar pe cele clare.]

/ Era întoarcerea spre trecut : **Gral Averescu vedea guvernarea** cu un **partid de guvern,și altul de control**.**[Rotativa]**

El nu avea un program de guvernare.În jurul lui stăteau prieteni "personali", fără experiență,ca **onestul gral Văitoianu**,ca filozoful fost și rămas **junimist P.P.Negulescu**,ca tînărul avocat **Trancu -Iași**,ca omul de cultură

Matei Cantacuzino (dar gata oricînd să părăsească corabia),ca **Titulescu** (a cărui grijă pentru sănătatea sa și obiceiuri nițel curioase ,cu nevoia de măgulire și adorare neîntreruptă ,îl făceau impropriu pentru sarcina ingrătă a guvernării)și,mai ales,cu **Argetoianu** (în aparență stăpînit de un puternic temperament de comandă și sfidare),cu **Tăslăuanu, ca reprezentant al Ardealului**, dar și cu **Goga** (pentru a avea pe acest **veșnic revoltat contra șefilor transilvani**) la care se va adăuga **Take Ionescu** ,cu un singur aderent, M.Antonescu...
Mai erau : **Duiliu Zamfirescu** (devenit prezidentul Camerei),
/Din fericire,guv.avea dacă nu complicitatea,în orice caz ,îngăduința **liberalilor...**

care aprobau pe oricine ar fi putut apăra țara de anarhie.* (p.349-356)

Iorga/ '20

*** Notă** .Anarhia.pericol comunist .-----

"Așa se va urma din scandal în scandal,din grevă în grevă,pînă ce ,peste orice scrupule de legalitate ,**agitatorii ,atrași la clubul socialist din dosul Palatului,fură arestați și dați în judecată**.Pînă astăzi[1931?'32?] între d.**Argetoianu și fostul lui șef** este încă o discuție căruia din doi îi revine meritul acestui act de "mîntuire publică " .

Între arestați era și Jumanca,care votase unirea ...

/Regele urmărea marșul revoluției bolșevice spre Varșovia,(abia stăvilind de mareșalul Pilsudski)**Take Ionescu** cerea să ajutăm Polonia ...dar veștile din Basarabia erau tulburi... și **Sovieticii** făceau o **ofertă de a negocia cu ei,la Harkov...**

Aliații (Joffre)ne sfătuiau să fim prudenți...

/Atentatul dela Senat:un evreu fanatic,pe jumătate nebun,pe jumătate zăpăcit de propaganda comunistă,a înțeles să pedepsească pentru sentința care i-a trimis tovarășii la ocnă,făcînd să explodeze o mașină infernală:**Rănit grav,ministr.de justiție**

D.Grecianu,nu a supraviețuit,iar alții au fost grav atinși de schije -- bătrînul luptător **Ciorogaru,gralCoandă,episcopul Nifon...**

/ Sălbăticia nu provoacă indignarea care era de așteptat în masele populare.

Un vînzător de ziare striga: <Au început să piară șoarecii! >-----

Iorga (p.356)

*** Notă**-----

[1921,guv.Averescu]Cînd el ,**Iorga,a pomenit de libertățile publice**

ca principal scut al ordinii în stat, în Cameră ,într-un tumult comandat,

unii I-au trimis la ...ocnă,alții la ...balamuc,iar ministr.de interne,

Argetoianu ,a vorbit de "frazele pe care le scot pe nas și care sunt singurul meu rol

în viața publică,si-mi făgădui acel <pumn în gură >

de care se va vorbi multă vreme"-----

Iorga/ (p.405)

*** Notă** :-----

[1926,guv.Averescu]

/Conduc de "**mussolinismul**" **poetului Goga**, de **elementele marghilomane**,

al cărui șef dispăruse,animat de temperamentul mai cald decît sigur al lui **Manoilescu**,

partidul se mișca greu.Succesul unui **pact vag cu Mussolini** îl îmbătase.

Iorga / '21-26

15) N.Iorga, DOI ANI DE RESTAURAȚIE.

Ce a fost Ce am vrut Ce am putut

Vălenii de Munte,iunie 1932

LD:carte scrisă cu năduf,după debarcarea dela guvern.

voi intercala la fișele precedente,eventualele lucruri deosebite.

[ian.-febr.'32]

Iorga / (p.104-106)

Atenția publică este solicitată de **O.Goga,aproape dezlipit de Averescu**,

pe tema credinții față de rege.va crea un **partid național-agrar**.

Mulți se aruncară în **această corabie** ,care anunța să ajungă cea dintîi

/ **Al.Lăpedatu** (cumintele liberal,academician,prieten cu Iorga) îi spune:

< Pentru Coroană, **d-Goga era mai util lângă mareșalul Averescu**, pe care îl putea influența. Acum, **d.Averescu**, cu sau fără veleități republicane, **va concentra toate nemulțumirile.**>

Iorga / '32

16) Armand Călinescu, "Însemnări politice", 1916-1939,

Humanitas, 1990 (prefața și îngrijire Al.Gh.Savu)

L.D voi intercala portrete politice, elemente de doctrină, date f. importante, pentru fișierele problematice, sub formă de comentariu sau Notă.

Călinescu / ' mart.'26

[30 mart.'26] **Află că a fost numit Averescu Goldiș, Lepădatu și Lupaș**, care **acceptaseră să fie pe lista națională**,

acceptaseră și portofoliile oferite de Averescu,

fără să prevină partidul, (gestul a fost numit de Iorga "**fripturism**").

/[martie'27] "**Fripturiștii**" sînt obligați de Averescu să se înscrie în partid.

După oarecari ezitări, **Lupaș și Goldiș se supun.**

Lepădatu (considerat omul liberalilor), **nu**, și este sacrificat.

/Averescu încearcă o apropiere de PNT (prin Garoflid și Negulescu)

PNT respinge oferta. (p.56-59)

Călinescu/ dec.'27

▣ Grup averescan la PNT

[dec'27] **Petrovici** (fost ministr. averescan) recunoaște că **PP este pierdut**,

și **vrea să sprijine PNT**. Ar vrea să vie cu un grup mai mare,

dar **Garoflid** înclină spre liberali. Încearcă cu **Manoilescu, Rădulescu-Motru** și alții.

Entuziasmat de Mihalache.

/**Dori Popovici**, împreună cu toată **organiz. averescană din Bucovina**,

se înscrie în **PNT**. "E semnul prăbușirii averescanilor" (p.77-78)

Călinescu / '26-'27

17) Nichifor Crainic, "Zile albe, zile negre",

Memorii (I), Ed. "Gîndirea", Bucur., 1991 ed. Nedic Lemnar

Crainic / '26

▣ Crainic în guvernul Averescu

La venirea lui Averescu la guvern, deși el atăcase guvernul ("**Cuvîntul**" carlist),

Crainic este atras de **Goldiș *** la Ministerul Cultelor (secretar general).

La ministerul Culturii naționale era **I.Petrovici**, căruia el i-a datorat **catedra de la Facultatea de teologie din Chișinău**.

În aceeași perioadă, preia "**Gîndirea**". (vezi fișier **Cultură**) (p. 192)

* **Notă** -----

În cabinetul averescan răsărise **grupul ardelean (V.Goldiș, I.Lupaș ș.a.)**

, **rupt din PNR-Maniu. Iorga îi numise pe nedrept "fripturiști"**.

Dizidenții susțineau că și-au părăsit partidul din motive confesionale:

în PNR, conducerea era în mîinile "uniților", ei fiind ortodocși.

Fără a fi încă înscriși în P.P., Goldiș a primit Culte-arte, iar Lupaș Sănătatea.

Dar **Goga (Interne)**, **nu admitea om "independent"**,

și a făcut presiuni pentru înscrierea lor în partid. -----

Crainic / '26

18) A.P.Samson, "Memoriile unui gazetar", 1927-1937,

Cartea Românească, 1979

Samson /'27

▣ Căderea gov.Averescu

[14 iunie 1927] **I.I.C.Brătianu** adusesse la putere pe **Averescu**.
Cu boala lui Ferdinand,**Brătianu a considerat că trebuie să revină la putere**
pentru a domina situația.A acționat cu o grabă care nu-i stătea în fire:

Hiottu(ministrul palatului)s-a prezentat **la Averescu** rugându-l să semneze
"aici" și "aici". **Era demisia** care ,potrivit uzanțelor,trebuia semnată de
prim-ministru în două locuri.Aceasta a fost **faimoasa "cărămidă"**
căzută din senin.

/ O mică presiune a lui Brătianu și **cariera de prim-ministru** a mareșalului
s-a încheiat,de data asta **pentru totdeauna**.

/ Averescu s-a dovedit tactician în războiul din '16-'18,dar în politică ,era **manevrat de**
IICBrătianu. (p.17)

Samson/'28

▣ Demisia lui Garaoflid

În 1928 [???] ,pe **C.Garoflid** îl încântase "**democrația rurală**" a **PNT** și ,entuziasmat de
programul gov.Maniu,într-un **Memoriu**, **a cerut lui Averescu fuzionarea imediată a PP**
cu PNT.

/ Pe memoriu,Averescu a scris **<Se primește demisia >**

Așa a început **destrămarea PP**,în primă tranșă plecînd și **I.Petrovici**. (p.141-142)

Documente programatice.

19)Mihail Manoilescu , Neoliberalism , 1923

(Prelegere la I.S.R ,25 febr.1923) (**vezi pe larg la Doctrine politice ,Liberalism ,**
Neoliberalism și Corporatism)

Manoilescu /'23

/Neoliberalismul în România (V)

Neoliberalismul se înfățișează în România ca **expresie firească** a unei lungi **evoluții**
istorice , ca o **doctrină** în perfectă **concordanță** cu **caracterul nostru național** :

persistența românilor de a pune **libertatea** deasupra **celorlalte bunuri omenești**.

/ Care sunt **puterile sociale și politice** pe care se poate sprijini **ideia**

neoliberală ? :**vechiul liberalism** se sprijină pe **marea burghezie** ;

conservatismul se sprijină pe **rămășițele mediavalismului agrarian** ;

socialismul se sprijină **pe proletari**.

Neoliberalismul se sprijină pe **toate clasele sociale**, dar ,pentru momentul actual,
țărănimea, ca principal factor politic și **clasa mijlocie**.

Neoliberalismul poate fi susținut de **fracțiuni importante din toate clasele sociale** și
poate servi de bază **unui mare partid politic**.

Un partid neoliberal nu poate fi **prizonierul unei clase**, cu atît mai puțin
al unei fracțiuni dintr-o clasă.

"Iată de ce credem că între **partidele susceptibile de a reprezenta la noi spiritul**
neoliberal putem socoti numai : **partidul poporului** [Averescu] , **partidul național**
[Maniu] și **partidul naționalist -democrat** [Iorga] .

[**L.D** :leagă de trecerea ulterioară prin **partidul și guvernarea PNT**]

Manoilescu /'23

/Activitatea P.P.la guvernare

/ **Împroprietărirea** , opera parlamentului din 1921, a fost pornită de PNL și **realizată**
efectiv de P.P. **Împroprietărirea** este o **operă prin excelență neoliberală**, o **lovitură**
dată **principiului rigid al proprietății** din vechiul liberalism, deoarece realizează mai
multă **libertate reală** ,

pentru **cît mai mulți**.

/ **Reforma fiscală** , înfăptuită de P.P. (adoptată în linii mari de PNL)

caracterizată prin **impozite democratice** (direct , progresiv, pe venit și capital) cu un **pronunțat corectiv social**, - este a doua **piatră de bază a neoliberalismului românesc**.

/ **Legislația muncii** - operă a aceluiaș parlament și guvern.
Manoilescu /'23

/Liberalism+intervenționism

"Este adevărat că în ce privește **politica economică** s-a vădit ,mai mult decît oriunde,în **gubernarea partidului poporului, oscilații** între **liberalismul clasic și un intervenționism** nu prea fericit inspirat. Totuș, **actualul program economic** ,cu totul remacabil al partidului poporului ajunge, pe urma acestor experiențe, **la ideea** dominantă a **încurajării energiilor și inițiativelor de producție prin maximum de libertate**.Acest program reprezintă o reîntoarcere la bunele tradiții ale liberalismului."

20.) "Programul Partidului Poporului " ,

Tipografia "Îndreptarea" S.A., București.. (p. 1-20) (în sau după alegerile din 1928)
Președ. **gral AI .Averescu**

Secretar gral, **col.S.M.Bădulescu**

[L.D : nu am nici un dubiu privind paternitatea principiilor "**neoliberale**" ale lui **M.Manoilescu**]

▣ Regimul constituțional .

P.P. partid constituțional , cere **aplicarea strictă a dispozițiilor** constituționale , urmînd ca legile ordinare să cuprindă sancțiuni severe pentru **garantarea tuturor drepturilor și libertăților** acordate [...]

/ Experiența și aplicarea Constituției vor determina ,
la vreme, **unele modificări**.

▣ Reforma electorală.

/ Necesitatea aplicării sincere a **votului obștesc**;

/ **Reprezentarea minorităților** în parlament (cf. art. 64 din Constituție);

/ **Sanțiuni** severe împotriva abuzului de putere,corupție în luptele
electorale și alegeri ;

/ Lărgirea **reprezentării profesionale** în **Senat** și introducerea ei în alcătuirea **Adunării deputaților** .[**element corporatist-L.D.**]

▣ Reforma administrativă.

În urma aplicării **Legii pentru unificarea administrativă** , PP socotește necesitatea unor **modificări ale acestei legi**.

/Împiedicarea abuzurilor de autoritate ;

/ Precizarea rolului îndrumător și de control al puterii centrale;

/Descărcarea autorității centrale de chestiunile de interes local ,

prin aplicarea **principiului descentralizării administrative** ;

/ Autonomia județeană și comunală ;

/Reorganizarea Ministerului de Interne, conform acestor principii ;

/ **Încetarea regimului de rechiziții din provinciile alipite** .

▣ Reforma judiciară

/ **Unificarea legislativă judiciară** , pentru a da tuturor provinciilor regatului o legislație unitară;

/Norme noi pentru recrutarea magistraților(examen și concurs) ,
pentru a le asigura independența și autonomia .

▣ Reforma financiară

/ Repartiția democratică a impozitelor.

/ Revizuirea legii financiare (1921) , pentru armonizarea contribuțiilor.

/ Simplificarea formalităților de percepere ;

/ Reorganizarea Băncilor Populare și Cooperative ;

/ Plata integrală a despăgubirilor de război ;

▣ **Politica economică.**

/ Războiul și perioada ce i-a urmat, au înverdat că **intervenția excesivă a statului** în economia națională, **nu a dat rezultatele scontate.**

Amestecul statului în aprovizionare, producție și desfacere , nu mai poate fi continuat, și **trebuie predat inițiativei și capitalului privat.**

/ Libertatea desăvârșită a **comerțului interior** ;

/ **Comerțul exterior** desfăcut de toate **complicațiile administrative** și **îngrădirile prohibitive fiscale** ;

/ Încurajarea muncii naționale ,în **colaborare cu capitalul străin** ;

/ Reorganizarea camerelor de comerț și industrie și **reprezentarea lor profesională.**

[L.D : **element corporatist**]

▣ **Problema industrială**

/ Politică de încurajare **legală** a dezvoltării industriale .

/ **Actualele legi vor fi revizuite** în vederea **favorizării diferitelor ramuri industriale** ,cu **categorii diferite de avantagii** (ex.meserii și industrie casnică țărănească) ; [L.D : **protecționism "neoliberal"**]

/ Ajutor pentru constituirea asociațiilor cu scopuri pur profesionale ale producătorilor , adevărați auxiliari ai politicii de stat.

[L.D : **element corporatist**]

/ Atenție specială **clasei meseriașilor și micilor industriași** ;

▣ **Agricultura .**

/Desăvârșirea reformei agrare , prin aplicarea **legilor agrare din 1921**;

/ Realizarea măsurilor de **organizare agricolă** , pentru transformarea **țaranului împrăștiat în agricultor**;

/Reorganizarea învățământului agricol, zootehnic, viticol, silvic, pomicol;

/ Cadrul legislativ pentru **realizarea irigațiilor, indiguirilor** etc. etc.

/Încurajarea **asociațiilor , cooperativelor** , pentru **cultivarea, vânzarea și cumpărarea produselor agricole** [L.D :**element "neoliberal" ?**]

/Exploatarea judicioasă a pădurilor, bălților, etc.

/ Încurajarea importului de mașini, unelte, etc...

/Institut de credit agricol.

▣ **Problema muncitorească**

/ Atenție deosebită problemelor muncitorești, **armonizînd** interesele acestora cu cele ale **patronilor.**

/ **Unificarea Asigurărilor Sociale** în tot cuprinsul țării , pe principiul **autonomiei Caselor de asigurare** ,în limitele intereselor de stat ;

/ Extinderea asigurărilor sociale la **funcționarii publici și comerț** ;

/ Consolidarea **contractului de muncă** (cf. Convenției delaWashington).

▣ **Sănătatea.**

Pentru scăderea mortalității și îmbunătățirea stării de sănătate:

/ Specializarea corpului medical și sanitar ;

/ Înzestrarea instituțiilor cu tehnică modernă ,

/ Intensificarea medicinei curative și preventive ;

/ Operă de educație igienico-sanitară ;

/ Clădirea și amplificarea institutului (Legea din 1927)

și organizarea Casei Sănătății ;

/Colonii de sănătate (munte ,mare) pentru elevii și studenții debili ;

/Sanatorii și locuri de odihnă , pentru profesori și studenți ;

/ Combaterea bolilor sociale

/ Ameliorarea traiului invalizilor, văduvelor, orfanilor (Legea 1926)

▣ **Învățămînt .**

/P.P **va reorganiza învățămîntul de toate gradele** , pe baza proiectelor de legi din trecutele sale guvernări și a experienței acumulate.

/ **"Școală activă "** -în toate treptele de învățămînt (lucrul manual) ;

/ Învățămînt **complimentar** sau supra-primar,în direcție practică ;

/ Învățămînt pentru **adulți** ,cu accent pe latura practică ;

- / Învățământ **primar normal de 7 ani** , cu două cicluri ;
- / Învățători încurajați să urmeze secțiile pedagogice ale universităților ;
- / Învățământ **profesional, comercial, tehnic**, de trei grade :
elementar, secundar, universitar ;
- / Revizuirea legii **bacalaureatului** ;
- / Învățământ **universitar autonom** ,
pentru a se sustrage influențelor politice ;
- / Institute speciale de **cercetare științifică** ,
laboratoare de pedagogie și psihologie ;
- / Îmbunătățirea situației materiale a **cadrelor didactice**.

▣ **Culte și artele**

- / Deplina aplicare a **Legii de organizare unitară a bisericii ortodoxe române** ;
- / Revizuirea **Legii cultelor**, pentru înlăturarea unor **privilegii** acordate unor anumite culte [???] ;
- / Îmbunătățirea **învățământului religios** ;
- / Acțiuni pentru **diminuarea divergențelor** dintre **confesiunile creștine**;
- / Garantarea drepturilor patrimoniale ale **bisericilor din Transilvania** ;
- / Ridicarea nivelului **instituțiilor artistice** ;
- / Colecționarea și păstrarea **monumentelor de artă populară** prin organizarea unui serviciu al **muzeelor etnografice și artistice** ;
- / **Burse** pentru talentele deosebite, în țară și străinătate ;
- / **Premii** pentru încurajarea producției artistice ;
- / Încurajarea **publicațiilor artistice** ;

▣ **Comunicațiile**

- / Grijă deosebită pentru **comunicații** (care trec printr-o mare criză)
- / Proiectul de lege privind **organizarea CFR** (depus în 1921),
extins ,în principii, asupra tuturor ramurilor de transport ;
- / Dezvoltarea **navigației maritime, porturi , docuri etc.**
(mărirea porturilor Galați și Brăila ; înființarea de zone libere ;)
- / Dezvoltarea **navigației interne**
(de dezvoltat în Transilvania, de creat în Vechiul regat) ;
- / Organizarea **poștei și telecomunicațiilor** pe baze regionale;
servicii de cecuri și viramente
- / Exploatarea **serviciului telefonic** pe principii comerciale
- / Dezvoltarea aviației civile ;

▣ **Lucrările publice .**

- / Refacerea căilor rutiere, distruse de război (operă începută de PP în 1921)
- / Completarea **rețelei rutiere**, mai ales în Basarabia ;
- / Revizuirea **Legii drumurilor** (depusă în parlament , în 1927)

▣ **Armata .**

- / **Organizarea** așezată pe baze care să asigure **puterea militară** ;
- / **Reducerea termenului** de serviciu militar , pînă la limita permisă ;
- / Instrucțiune și **educație militară solidă** ;
- / Grijă deosebită pentru **bugetul rezervat armatei** ;
- / **Uzine** necesare pentru înzestrarea armatei ;
- / Contribuția armatei la **opera de refacere economică**;
- / Îmbunătățirea situației materiale a **ofițerilor** ;
- / Grijă pentru **invalidi, văduve, orfani de război**;

▣ **Unificarea legislativă**

- (continuarea operei începute de PP)
- ▣ **Eftinirea traiului** (măsuri anti-criză)

▣ **Minoritățile**

- / P.P. nu face **nici o deosebire** între cetățenii țării ,
indiferent de naționalitate și religie ;

- / **Respectarea** stipulațiilor privind minoritățile , din **tratatele de pace**;
- / Deși a pledat pentru **integrarea minoritarilor în partidele existente**,
nu exclude existența **partidelor pe criterii etnice** ;

▣**Politica externă .**

- / Nu se va depărta de linia de conduită urmată în politica externă ;
 - / Politică de **pace**, izvorâtă din **respectarea tratatelor** ;
 - /Apărător al principiilor stipulate de **Societatea Națiunilor** ;
 - /Colaborare pe toate planurile cu **aliații și amicii României** ;
 - / Raporturi normale cu **vecinii**, prin **ștergerea amintirilor războiului și**
ale trecutului . (Broșură, p. 1- 20)
-

21) .Statutele Partidului Poporului (1928 ?)

(p. 21-23)

Art.1 .

PP , născut din frământările războiului, este
"partidul democrației constituționale române"

El se sprijină , în special, pe **țărănime**, dar **exclue** lupta de clasă.

Deviza lui este : **Muncă, Cinste, Legalitate .**

Principiile călăuzitoare .

În ordinea politică : consolidarea **unității desăvârșite a națiunii române**, pe baza **ideii de stat unitar național**

-sub un **regim monarhic -constituțional** , avînd la bază **votul universal** direct, secret și cu **reprezentare proporțională** .

b)În ordinea socială : stabilirea **echilibrului social**

prin **evitarea luptei de clasă**, fără stînjnire.

" **Echilibrul social** , neputîndu-se așeza decît pe **evoluția și dreptatea socială**,PP va lupta ca **pămîntul să fie al celor care-l muncesc *** ,

iar **lucrătorul manual** să fie interesat la rezultatul producției,

prin **participarea labeneficii "**

[* **Atenție LD : p.d.v.socializant - Manoilescu- , combătut de Liberali]**

c)În ordinea economică :temelia societății este și va rămîne **proprietatea individuală**, considerată însă ca **"funcție socială"**, care trebuie **să se armonizeze** cu necesitățile evoluției colectivității .

[L.D : p.d.v."neoliberal" , Manoilescu]

d)În ordinea generală : realizarea **reformelor** preconizate în Programul partidului, care vor duce la înfăptuirea libertății și justiției sociale.

Art.2.

Toți membrii P.P., vor lupta pentru realizarea acestor pricipii.

Capit. II

Organizarea Partidului Poporului

Art. 3.

Orice **cetățean român ,major**, care se bucură de drepturilor politice, poate fi membru al P.P.De asemeni , **și femeile, chiar dacă nu au exercițiul integral al drepturilor politice.**

Art. 4, 5, 6, 7,8,9, (cum se fac înscrierile)

Art.10

Membrii sunt de două categorii : a) **fondatori** (la data congresului)

activi (după)

Drepturile și datoriile membrilor

Art. 13.

/Să plătească **cotizația** ; să contribuie cu o **sumă benevolă**,

/Va primi gazeta și broșurile de propagandă, cu preț redus;

/Să se înscrie pe listele electorale la cameră și senat ;

etc.etc. etc.

22) Ion Răducanu, Socialismul de stat, 4 mart.1923,

(p.163-171) (Conferința la ISR)

La noi se abuzează de noțiunea de "**socialism de stat**"/"etatism" .

Sunt confuzii.Este interesant de cercetat dacă **amestecul Statului** în viața economică,

hipertrofia atribuțiilor de stat de la razboi încoace,

se poate numi "socialism de stat" , "intervenționism" sau altceva.

Răducanu /'23

▣ **Socialismul de catedră.**

Socialismul de catedră nu trebuie confundat cu socialismul de stat .

Școala istorică de Economie politică și Școala istorică de drept public,

mai ales din Germania , a alimentat acest curent (Brentano, Schmoller Wagner), căutând

să realizeze **o politică socială**,

să intervină în conflictele dintre capital și muncă,

fie prin Stat, fie prin legi, fie prin asociații.

/ În aceste curente există **extremă "stînga"** și "**dreapta**".

#**Extrema dreapta**

Este reprezentată prin "**neoliberalism**" sau "**liberalism social, sau reformist** "

,reprezentantul strălucit fiind **Brentano**. Intervențiunea statului etse f. redusă, cu cîteva

măsuri de ordin social-sanitar (dreptul la asociațiune, 8 ore de muncă, ocrotirea muncii

copiilor și femeilor)

#**Intervenționismul**

În România nu a existat un "socialism de stat" , A fost doar un **neomercantilism**,printr-

o **legislație plăpîndă**, care nu face fală politiciii sociale (Legea tocmelilor agricole ,Casa

rurală) .**elelalte intervențiuni** , s-au făcut pentru **sporirea producției** și întărirea puterii

clasei conducătoare (căile ferate de stat, seviciile fluvial și maritim,la1880 banca de

emisiune etc) .

/ " Iată de ce ,un coleg apreciat [**Manoilescu ?**] spunea că **este nevoie de un mare**

partid politic , cu un **program de socialism de Stat** .

Acel partid [P.P.Averescu ?] care pînă astăzi a făcut politică spunînd că **etatismul** este

înscriș ca **prim punct în programul său**,n-a făcut nimic altceva decît să **utilizeze statul**

ca instrument pentru **îmbogățirea grupării sociale din care își recrutează aderenții** ,

n-a văzut în Stat un instrument pentru a aplană conflictele sociale , pentru că **Statul**

în regim censitar , ca și în **regimul votului universal falsificat** , nu este reprezentantul

tuturor, ci **este deținut de o anume clasă** ,care **exploatează cealaltă parte din**

populațiune prin mijlocul Statului.

Deci socialismul de stat este de înfăptuit de aici înainte."

Ion Răducanu

23) .Nae Ionescu , Sindicalismul , 1923,

(p. 173-185 (Conferința la ISR)

/Liga poporului

/ Cînd s-a organizat după război, era o "**ligă**".Nu era un partid politic , cu un stat major la

centru, cu statut și program. Era numai o reuniune de formațiuni locale, cu necesități de

organizare locală, cu programe locale.

De atunci , a devenit partid politic, cu putere centralizatoare , unificatoare și...

abstractizantă.

(p. 184)

Nae Ionescu